

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

ČASOPIS “FOTOGRAFICKÝ OBZOR“ 1893 - 1944

Autorka: Eva Freudenbergová

Vedoucí práce: PhDr. Milada Sekyrková, CSc.

Praha, 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. 12. 2014

.....

Eva Freudenbergová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Miladě Sekyrkové, CSc. za její věcné připomínky a vždy milý přístup.

Zároveň bych také ráda poděkovala PhDr. Martině Ondo Grečkové, Ph.D. za její pozitivní a osobní postoj ke studentům v rámci semináře Bakalářská historická laboratoř.

Obsah

1. ÚVOD	3
1.1. TÉMA A CÍL PRÁCE	3
1.2. METODOLOGIE	4
2. OBDOBÍ 1893 – 1945; SPOLEČENSKÝ KONTEXT.....	7
2.1. SPOLEČENSKÁ SITUACE V LETECH 1893 - 1945	7
2.2. PRÁVNÍ ÚPRAVA TISKU V ČESKÝCH ZEMÍCH 1893 - 1945	9
3. HISTORIE FOTOGRAFIE 1893 - 1945	11
3.1. TECHNOLOGIE, FOTOGRAFICKÉ PŘÍSTROJE, REPRODUKČNÍ POSTUPY.....	11
3.2. PRVNÍ FOTOGRAFICKÉ ATELIÉRY A SDRUŽENÍ VE SVĚTĚ A U NÁS	12
3.3. VÝVOJ FOTOGRAFIE Z UMĚLECKÉHO HLEDISKA	13
4. HISTORIE FOTOGRAFIE V ČESKÝCH ZEMÍCH SE ZAMĚŘENÍM NA AMATÉRSKOU FOTOGRAFII 1893 - 1945	15
4.1. HISTORIE FOTOGRAFIE V ČESKÝCH ZEMÍCH DO ROKU 1945	15
4.2. ČESKÝ KLUB FOTOGRAFŮ AMATÉRŮ V PRAZE OD ZALOŽENÍ DO KONCE 2. SVĚTOVÉ VÁLKY (1889 – 1945).....	17
4.3. SVAZ ČESKÝCH KLUBŮ FOTOGRAFŮ AMATÉRŮ - OD ZALOŽENÍ DO KONCE 2. SVĚTOVÉ VÁLKY (1919 – 1945).....	18
4.4. FOTOGRAFICKÉ ČASOPISY V ČESKÝCH ZEMÍCH OD R. 1890 – 1945	19
5. ČASOPIS FOTOGRAFICKÝ OBZOR.....	22
5.1. FOTOGRAFICKÝ OBZOR 1893 – 1921	22
5.1.1. HISTORIE, 1893 - 1921	22
5.1.2. STRUKTURA A NÁPLŇ ČASOPISU 1893 – 1921	34
5.1.3. REDAKTOŘI FOTOGRAFICKÉHO OBZORU V OBDOBÍ 1893 – 1921	37
5.1.4. ČLENOVÉ REDAKCE A VÝZNAMNÍ PŘÍSPĚVATELÉ FOTOGRAFICKÉHO OBZORU V OBDOBÍ 1893 - 1921.....	40
5.2. FOTOGRAFICKÝ OBZOR 1922 – 1944	45
5.2.1. HISTORIE, 1922 - 1944	45
5.2.2. STRUKTURA A NÁPLŇ ČASOPISU V OBDOBÍ 1922 - 1944	53
5.2.3. REDAKTOŘI FOTOGRAFICKÉHO OBZORU V OBDOBÍ 1922 – 1944.....	57
5.2.4. ČLENOVÉ REDAKCE A VÝZNAMNÍ PŘÍSPĚVATELÉ FOTOGRAFICKÉHO OBZORU V LETECH 1922 – 1944.....	60

6. ZÁVĚR.....	64
PRAMENY.....	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
INTERNETOVÉ ZDROJE	65
PŘÍLOHY	67

1. Úvod

Je tomu 175 let od oficiálního představení fotografie na půdě francouzské akademie věd a krásných umění¹. Postupem času se fotografie stala od zajímavé kuriozity, kterou se zabývali jen odborně vzdělaní lidé, nedílnou součástí našich životů, kdy fotografem může být s určitou nadsázkou každý.

1.1. Téma a cíl práce

Tématem mé práce je časopis Fotografický obzor². První český časopis určený fotografům amatérům, jež začal vydávat Český klub fotografů amatérů v Praze³. Amatérská fotografie je fenomén, který byl a podle mého názoru stále je důležitou součástí světa fotografie. Amatéři, obzvláště v období konce 19. století a první poloviny 20. století, přinášeli do fotografie inovace a významně se podíleli na jejím dalším rozvoji, nejen technickém ale i uměleckém. To platilo i pro české amatéry. Časopis byl pro ně zdrojem nových informací, možností podělit se se svými úspěšnými i neúspěšnými pokusy na poli fotografie, představit své práce a hlavně byl také spojnicí mezi venkovskými členy a kluby s pražskou centrálou zejména v prvních desetiletích vydávání časopisu.

Jsem fanynkou fotografie a shodou okolností jsem se dostala blízko ke skupině nadšenců zabývajících se historickou fotografií. Jejich hlavním zdrojem informací jsou knihy a fotografické časopisy z konce 19. st. a 1. pol. 20. století. Většina těchto knih byla napsána zkušenými fotografy amatéry a hlavní časopis tehdejšího amatérského hnutí byl právě F.O. Při bližším zkoumání jsem zjistila, že o tématu amatérské fotografie v českých zemích není zatím mnoho publikací a přímo o fotografických periodikách není téměř žádná práce. Rozhodla jsem se proto věnovat svou bakalářskou práci právě nejdéle vycházejícímu fotografickému časopisu u nás, Fotografickému obzoru.

Hlavním cílem této práce je zmapovat historii prvního českého ilustrovaného časopisu pro fotografy amatéry Fotografický obzor a poskytnout tak další příspěvek k historii českého amatérského hnutí. Zároveň bych se chtěla zaměřit na to, zda

¹ Jednalo se představení daguerrotypie 19. 8. 1839., více v kapitole 3.1.

² Dále jen F.O.

³ Dále jen ČKFA – Český klub fotografů amatérů v Praze.

časopis na svých stránkách nějakým způsobem reflektoval společenskou situaci a významné události, jestli se k nim vyjadřoval nebo se striktně držel svého zaměření odborného časopisu.

1.2. Metodologie

Oblast českého fotografického periodického tisku nebyla u nás dosud uceleně zpracována. V knize „Od sportu fotografického k umělecké fotografii“⁴ autorů Josefa Mühldorfa a Pavly Vrbové je věnována kapitola Fotografickému obzoru a částečně Fotografickému věstníku. Dvěma nejstarším českým fotografickým časopisům, které působily jako klubový orgán ČKFA v Praze. Stručně nastiňuje historii časopisu ve spojitosti k ČKFA v Praze a Svazu československých klubů fotografů amatérů⁵, kterým je tato publikace věnována. V ostatních pracích pojednávajících o fotografii bývá o Fotografickém obzoru nebo jiném periodiku zabývající se fotografií většinou jen krátká zmínka.

Odborné literatury týkající se všeobecně české amatérské fotografie najdeme více. V poslední době je tomuto fenoménu věnována stále větší pozornost⁶. Bádání ale částečně znemožňuje fakt, že chybí prameny. Jako jeden z mála zůstal zachovaný archiv ČKFA v Praze. Jde o nezpracovaný fond, který je v současnosti uložený v Národním archivu v Praze a je postupně zpracováván Pavlou Vrbovou⁷.

Svou práci jsem rozdělila do několika částí. Nejdříve jsem se zabývala historickým ukotvením práce a to jak z pohledu společenského, tak z pohledu dějin fotografie.

V druhé části se věnuji dějinám fotografie v českých zemích se zaměřením na amatérské hnutí včetně stručné historie ČKFA v Praze a Svazu ČsKFA, které byly úzce spjaty s Fotografickým obzorem. Zároveň v této kapitole uvádím přehled fotografických časopisů, které u nás v té době vycházely, pro představu, jaký byl

⁴ Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühldorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

⁵ dále Svaz ČsKFA

⁶ např. výše zmíněná kniha Od sportu fotografického k umělecké fotografii, částečně i publikace Technický obraz na malířských štaflích, Petra Trnková, Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal a Masarykova univerzita Brno, 2008 Brno nebo Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918, Pavel Scheufler, Akademie múzických umění, Praha 2013, kde Pavel Scheufler představuje i některé významné osobnosti amatérské fotografie.

⁷ RNDr. Pavla Vrbová je členkou 1. ČKFA v Praze Nekázanka a spoluautorka knihy Od sportu fotografického k umělecké fotografii.

mediální trh ve fotografické oblasti. Seznam fotografických časopisů jsem sestavila podle informací přímo z Fotografického obzoru nebo knihy Pavla Scheuflera a Vladimíra Birguse Fotografie v českých zemích 1839 – 1999⁸.

Třetí část je věnována přímo časopisu Fotografický obzor a je rozdělena do dalších dvou částí, které jsou ještě dále členěny. První část je věnována prvním 29 ročníkům, tzn. období 1893 - 1921. Toto rozdělení jsem zvolila úmyslně, protože 29. ročníkem se uzavírala jedna část života Fotografického obzoru. Rok 1921 byl poslední rok, kdy F.O. redigovala redakce složená z členů tzv. „staré gardy“. Od následujícího roku 1922 redakci převzala „nová generace“ amatérských fotografů, kteří se stali členy ČKFA až po r. 1910. Zároveň se mění i vzhled a struktura časopisu. Druhá podkapitola je věnována období od roku 1922 do roku 1944, kdy je vydávání F.O. protektorátními úřady zastaveno. Obě podkapitoly dále člením na čtyři části:

- historie časopisu – podkapitola je strukturována chronologicky a snaží se zachytit významné mezníky v životě časopisu a také zachytit, jak F.O. reagoval, pokud reagoval, na společenské události.
- struktura a náplň časopisu – zde se pokusím stručně nastínit strukturu a náplň časopisu včetně popisu jeho rubrik
- odpovědní redaktoři – přehled odpovědných redaktorů F.O. s daty, kdy zastávali tuto funkci a se stručným životopisem.
- členové redakce a významní přispěvatelé – podobně jako u podkapitoly „odpovědní redaktoři“ uvádím přehled členů redakce a významných přispěvatelů F.O. se stručným životopisem. Významnými přispěvateli myslím buď přispěvatele, jejichž příspěvky byly početnější, nebo byl význam jejich článků v kontextu světa fotografie něčím výjimečný.

Pro kapitolu týkající se F.O. byl mým primárním zdrojem samotný časopis a hlavně zápisy z výborových a členských schůzí a valných hromad ČKFA v Praze a Svazu ČsKFA, které F.O. otiskoval jakožto klubový a později svazový orgán těchto organizací. Slabou stránkou těchto zápisů je, že jejich obsah plně závisel na subjektivním názoru zapisovatele, který mohl některé věci úplně vypustit nebo

⁸ Fotografie v českých zemích 1839 – 1999, Vladimír Birgus a Pavel Scheufler, Grada Publishing, Praha 1999

zkreslit. Je potřeba k tomuto pramenu přistupovat kriticky. Dále jsem také čerpala z již zmiňované knihy *Od sportu fotografického k umělecké fotografii*.

Téměř všechny ročníky *Fotografického obzoru* jsou dostupné v Národní knihovně v Praze nebo např. v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea. Problém jsme měla se získáním ročníku XXVII. (1919). Jednalo se o jedno trojčíslo, které vyšlo po několika odkladech. Původně jsem se domnívala, že trojčíslo vůbec nevyšlo, ač bylo ve F.O. několikrát avizováno, že vyjde. Výše zmíněné knihovny ho neměly ve svém fondu a neúspěšná jsem byla i v jiných knihovnách. Naštěstí v září 2014 znovu otevřeli knihovnu Národního technického muzea v Praze, kde ročník XXVII. mají k dispozici.

V textu jednotlivé ročníky uvádím římskými číslicemi a do závorky uvádím ještě pro přehlednost rok.

V přehledu odpovědných redaktorů a významných přispěvatelů jsem vycházela z článků uveřejněných ve F.O. při příležitosti výročí nebo úmrtí členů ČKFA nebo Svazu ČsKFA. Velmi nápomocná byla i *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*⁹ a kniha Pavla Scheuflera *Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918*¹⁰. Bohužel v ojedinělých případech se mi nepodařilo dohledat žádné informace, přesto je v přehledu uvádím aspoň s daty působení buď na místě odpovědného redaktora, nebo člena redakční rady.

Na závěr této kapitoly bych chtěla uvést, že v rámci této práce nijak nereflektuji německé amatérské hnutí v českých zemích a německé časopisy u nás vycházející. Ač mezi českými a německými amatéry nebylo žádné nepřátelství, spíše naopak, stále se jednalo o dva separátní světy, které se minimálně prolínaly.

⁹ *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, Balajka Petr a kol., Asco, Praha 1993

¹⁰ *Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918*, Scheufler, Pavel, Akademie múzických umění, Praha 2013

2. Období 1893 – 1945; Společenský kontext

2.1. Společenská situace v letech 1893 - 1945

České země v 90. letech 19. století byly součástí Rakouska – Uherska. Průmyslově a hospodářsky se rozvíjely, což se odrazilo i v bohatém kulturním a společenském životě včetně čilého spolkového života. V Praze byly v té době pořádány dvě velké výstavy, Zemská jubilejní výstava v r. 1891 a o čtyři roky později Národopisná výstava česko-slovanská. Na české politické scéně začaly vznikat nové politické strany. Byl stále větší tlak na faktické zrovnoprávnění českého národa jak v rámci mocnářství, tak na svém vlastním území. Období konce 19. a začátku 20. století bylo ve znamení pokusů o volební reformy a úpravu jazykových poměrů v českých zemích.

V červenci 1914 vyhlásilo Rakousko – Uhersko válku Srbsku jako důsledek úspěšného atentátu na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v červnu 1914, který byl na oficiální návštěvě Srbska. V krátké době se do konfliktu přidaly i další mocnosti v rámci Evropy a z lokálního konfliktu vypukla světová válka, která trvala až do roku 1918. České země nebyly bezprostředně místem přímých bojů, ale byly jí zasaženy nepřímo. Většina mužské populace byla povolána do zbraně a na jejich pracovní místa musely nastoupit ženy. Naše země byly také potravinovou bankou pro rakouskou armádu. Válka způsobila obrovskou inflaci, nedostatek potravin, které bylo možné v podstatě sehnat pouze na černém trhu. To vše způsobilo ke konci války velké nepokoje.

Válka zcela změnila politické klima v českých zemích a také vyloučila jakékoli možné vyřešení české otázky v rámci Rakouska – Uherska. Jediným východiskem k zachování českého národa byl samostatný stát. Byl zahájen odboj proti Rakousku, který vedl ze zahraničí T. G. Masaryk, Edvard Beneš, který působil nejdříve v Čechách a později také ze zahraničí a za slovenskou stranu Milan Rastislav Štefánik. Především jejich snaha pomohla vzniku samostatného Československého státu 28. října 1918. O pár dní později skončila i 1. světová válka.

První léta samostatného Československa nebyla lehká. Ač byly české země jednou ze zemí s rozvinutým průmyslem, zasáhla je po válce odbytová krize zapříčiněná novými poměry po válce. Po stabilizaci situace došlo po roce 1923 nejen

k hospodářskému rozkvětu. Meziválečné období bylo všeobecně obdobím velkého kulturního a společenského rozvoje. Vznikly nové univerzity a školy. Elektrifikována byla většina území, což napomohlo např. rozvoji kin i do malých měst. V roce 1923 začal vysílat Československý rozhlas. Ve třicátých letech bylo rádio již běžnou součástí domácností. Rozvíjela se i doprava jak železniční, tak autobusová. Na přelomu 20. a 30. let udeřila znovu hospodářská krize, která byla celosvětová. Československo jako exportní stát jí bylo citelně zasaženo. K určitému oživení došlo až v roce 1934. Kvůli vzrůstajícímu nebezpečí ze strany Hitlerova Německa, vláda investovala nemalé sumy do modernizace armády a dopravní infrastruktury. Tento vzestup v podstatě trval s malými výkyvy až do konce první republiky na podzim roku 1938.

Na konci září 1938 bylo tzv. mnichovskou dohodou dovršeno odtržení sudetoněmeckých oblastí od Československa, které započalo několik měsíců předtím. Tím de facto zanikla první republika. Krátké období druhé republiky bylo ve znamení orientace na nacistické Německo, kterému se chtěla nová vláda zalíbit. Postupně docházelo k omezování demokratických svobod a to včetně cenzury tisku. Došlo i k plné autonomii Slovenska. Vše vyvrcholilo v březnu 1939, kdy po nátlaku český prezident Emil Hácha složil do rukou Adolfa Hitlera kapitulaci a hned následující den (15. 3. 1939) vnikla na naše území německá okupační vojska a české země byly přímo začleněny do Německé říše jako Protektorát Čechy a Morava. Protektorát byl navenek autonomní oblastí se svou vládou a správními orgány, které však byly plně pod dozorem německé okupační správy v čele s říšským protektorem.

V období Protektorátu byla cíleně oslabována česká kultura a probíhala poněmčení českého obyvatelstva. Byly zavřeny vysoké školy. Židovští občané byli zbaveni svých občanských práv, pronásledováni a od podzimu 1941 fyzicky likvidováni. Téměř ihned vzápětí po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byl organizován jak domácí, tak zahraniční odboj. Jakákoli činnost proti tehdejší moci byla trestána vězením, smrtí nebo koncentračním táborem. Nacistické represe vyvrcholily po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha v květnu 1942 vypálením obcí Lidice a Ležáky. V květnu 1945 přerostl odpor proti nacistické moci v povstání. Zároveň na území Protektorátu vstoupila vojska U.S.A. a vojska SSSR. V prvních květnových dnech také kapitulovalo Německo do rukou spojeneckých sil. Skončila tak druhá světová

válka a zároveň i smutné období Protektorátu Čechy a Morava. V českých zemích následně začala krátká éra tzv. třetí republiky.

2.2. Právní úprava tisku v českých zemích 1893 - 1945

V 2. polovině 19. století došlo k většímu uvolnění tiskové legislativy. K dílčím uvolněním postupně docházelo od vydání nového tiskového zákona na začátku 60. let 19. století¹¹, který např. upravoval pravomoc nad tiskem, která přešla z policejních úřadů na justici; zrušení výstrah a udělování koncesí. V 70. letech pak byla zrušena inzertní daň a v 90. letech pak ještě byly postupně zrušeny kauce a novinový kolek.

Každé nové periodikum muselo být ohlášeno příslušným úřadům spolu s informacemi, které stanovil zákon. Jednalo se o název titulu, dobu, ve kterou bude vydáván a jeho program. Muselo se sdělit jméno a bydliště odpovědného redaktora, bylo-li jich více, tak všech redaktorů. Poslední povinnou informací bylo jméno a bydliště tiskaře a nakladatele, pokud nebyl stejný jako vydavatel. Případné změny musely být referovány příslušným úřadům do tří dnů. Kauce se nevztahovala na periodika, která vycházela méně jak 2x měsíčně. Vydavatel musel také odevzdávat tzv. povinný výtisk zákonem daným státním úřadům.

S první světovou válkou přišlo významné omezení ve formě předběžné cenzury a po přijetí zákona o dočasném zrušení tiskové svobody bylo možné periodika rušit. Vydávání také znemožňoval nedostatek papírů a odchod redaktorů na frontu.

Nová republika v podstatě přejala rakouské tiskové zákonodárství a za celou její existenci nedošlo k vydání vlastního tiskového zákona. Přejaté zákony byly pouze upravovány a doplňovány. Hospodářská krize a hrozba spojená se sousedním Německem přinesla zpřísnění legislativy. To ale nebránilo velkému rozvoji tisku a dalších médií a to hlavně díky demokratické, tolerantní a kulturně otevřené společnosti první republiky.

S vyhlášením mobilizace v září 1938 vstoupil v účinnost zákon o mimořádných opatřeních č. 300/1920. Díky tomuto zákonu bylo možné na tři měsíce omezit občanské svobody a kontrolovat tištěná média. Byla ustavena Ústřední cenzurní

¹¹ Rakouský tiskový zákon a zákon o řízení tiskovém č. 6 a 7/1863 ze 17. prosince 1862

komise při ministerstvu vnitra¹², která neměla jen funkci cenzurní, ale měla také usměrňovat média. Všechna periodika musela být podrobena kontrole před jejich vydáním. Druhá republika (1938 – 1939) s sebou přinesla další zostření cenzury. Došlo k poklesu počtu vydávaných periodik, který byl způsobený nejen zmenšením území, ale i nedostatkem novinového papíru. Zřízením Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939 a začátkem války v září 1939 došlo k dalším závažným změnám v českém mediálním světě. Média byla podrobena tvrdé cenzuře. Okupační mocí byla instruována, regulována a kontrolována. Zanikly další tituly a to jak z politických, tak z ekonomických důvodů. To vyvrcholilo v srpnu a září 1944, kdy bylo zastaveno vydávání téměř všech periodik vycházejících v Protektorátu. Do konce války jich přežilo jen minimum¹³.

¹² V prosinci 1938 tuto funkci převzala Ústřední tisková dozorní služba, str. 80. Dějiny českých médií 20. století; Jakub Končelík, Pavel Večeřa, Petr Orság; Portál s.r.o., Praha 2010

¹³ Na konci války vycházelo pouze 238 českých periodik. Pro porovnání na začátku Protektorátu Čechy a Moravu jich bylo více jak 2000; str. 98, tamtéž

3. Historie fotografie 1893 - 1945

3.1. Technologie, fotografické přístroje, reprodukční postupy

Za vznik fotografie je považován 19. srpen 1839, kdy byla daguerrotypie představena při společném zasedání francouzské akademie věd a krásných umění¹⁴. V téže době přišel William Talbot s tzv. kalotypií¹⁵, která spočívala na jiném principu zpracování než daguerrotypie. Další zdokonalení a objevy na poli fotografickém rychle následovaly. Důležitým mezníkem v dějinách fotografie byl tzv. mokrý proces poprvé popsán Frederickem S. Archerem v r. 1851¹⁶, jež postupně vytlačil jak daguerrotypii, tak kalotypii. Tato technika významně snížila expoziční dobu, která kromě jiného bránila masivnějšímu rozšíření fotografie. Kolodiový proces byl ve fotografii používán více jak třicet let, než byl nahrazen suchým procesem, který jako první použil Richard Leach Maddox¹⁷. Odtud byl již jen krůček k prvnímu svitkovému filmu¹⁸ George Eastmana, celuloidovému filmu Hannibala Goodwina¹⁹ a ke změně rozměrů fotoaparátů. Do té doby byly fotoaparáty velké „krabice“ a změna technologie umožnila jejich zmenšení. Zároveň se v roce 1891 na trhu objevila vývojka Rodinal firmy AGFA²⁰, která podstatně zjednodušila vyvolávací proces a k vyvolání fotografií již nebylo nutné být chemikem – profesionálem, i když určitá znalost chemie byla

¹⁴Daguerrotypie bylo společné dílo francouzských vynálezců:

Louis Jacques Mandé Daguerre (1778 – 1851), francouzský malíř, také spoluautor vynálezu tzv. diorámy – velkorozměrného obrazu se zeměpisnými a historickými náměty a Joseph Nicéphore Niepce (1765 – 1833), vynálezce první podoby fotografie, tzv. heliografie. Na jejím dalším zdokonalení spolupracoval s Daguerrem; str. 33, Dějiny fotografie, Ľudovít Hlaváč, Osveta, Martin 1987

Tohoto zasedání se jako host zúčastnil i vídeňský fyzik Andreas von Ettingshausen, který se podílel na šíření daguerrotypie v českých zemích; str. 13, Fotografie v českých zemích 1839 – 1999, Vladimír Birgus a Pavel Sheufler, Grada Publishing, Praha 1999

¹⁵Později na počest Talbotovu přejmenována na talbotypii. William Henry Fox Talbot (1800 – 1877), anglický matematik a vynálezce; patent v roce 1841; str. 34, Dějiny fotografie, Ľudovít Hlaváč, Osveta, Martin 1987

¹⁶Frederick Scott Archer (1813 – 1857), anglický sochař, fotograf a vynálezce kolodiového (nebo také mokrého) procesu. Tento proces byl ovšem velmi náročný na znalost chemie a bylo potřeba fotografické desky ihned vyvolat. Fotoграфové tak museli s sebou nosit přenosnou temnou komoru; str. 49, tamtéž

¹⁷Richard Leach Maddox (1816 – 1902) – anglický fotograf a fyzik. Jako první použil tzv. suchý proces. Šlo o desky, kde bromid stříbrný byl rozptýlen v želatině. Tyto desky se nemusely ihned vyvolávat a odpadlo tak nošení těžkých fotografických desek na mokrý proces a hlavně temné komory (viz pozn. 16); str. 133, tamtéž

¹⁸Jako první přišel se svitkovým filmem (1884) George Eastman (1854 – 1932) – americký podnikatel a vynálezce. Jednalo se o svinutý papír s citlivou vrstvou. V roce 1889 přichází s filmem na celuloidovém podkladě, který umožňoval opravdu masovou výrobu, str. 134, tamtéž

Např. v roce 1910 Kodak vyráběl 2/3 světové produkce fotofilmů, str. 108, Dějiny fotografie v obrazech, Rudolf Skopec, Orbis 1963.

¹⁹Hannibal Goodwin (1822 – 1900) – americký duchovní, vynálezce a fotograf. Šlo o vrstvu bromidu stříbrného rozptýleného v želatině nataženého na celuloid (nitrocelulóza). O tento patent vedl soudní spor s Eastmanem, který v roce 1898 Goodwin vyhrál; http://cs.wikipedia.org/wiki/Hannibal_Goodwin (3. 12. 2014).

²⁰Tato vývojka je nejdéle prodávaným fotografickým výrobkem. Prodává se od jeho představení v r. 1891 do současnosti, <http://en.wikipedia.org/wiki/Rodinal> (3. 12. 2014).

stále nutná. Všechny tyto změny umožnily opravdové rozšíření fotografie mezi širokou veřejnost. V polovině 20. let 20. století byl představen první kinofilmový fotoaparát²¹. V té době také začala jeho sériová výroba. Jeho výhodou byly malé rozměry, nízká váha, navíjení filmu (35mm kinofilm) a natahovací uzávěrka.

Ráda bych zmínila významné osobnosti v oblasti reprodukce fotografií, které úzce souvisí s českými zeměmi. Čeští vynálezci Jakub Husník, vynálezce světlotisku (fotolitografie;1868)²², a Karel Klíč²³, který v roce 1890 představil rotační hlubotisk, jež je dodnes jednou z nejlepších technik pro sériové reprodukce kreseb, obrazů a fotografií, se významně zapsali do dějin fotografie.

První fotografové pocházeli převážně z řad odborně vzdělaných osob. Jednalo se zejména o optiky, chemiky či výtvarníky. S novými objevy ve fotografii (suchý proces, svitkový film) v poslední třetině 19. století se začali objevovat fotografové, kteří neměli žádné jiné než řemeslné školení. Do světa fotografie tak mohl vstoupit nový fenomén; fotograf – amatér, který se stal jeho důležitou a nedílnou součástí. Právě mnozí amatéři významně ovlivnili vývoj ve fotografii.

3.2. První fotografické ateliéry a sdružení ve světě a u nás

První profesionální ateliér byl založen v New Yorku v březnu 1840. V Evropě se tak stalo o tři měsíce později a to v červnu 1840 v Moskvě. V českých zemích založil v roce 1841 v Praze první ateliér Wilhelm Horn²⁴.

V roce 1842 vznikla v Edinburghu ve Skotsku první fotografická společnost, Calotype Club, která se scházela do 50. let 19. století. Pak zanikla, zřejmě díky novým fotografickým procesům, které vytlačily kalotypii. Zajímavou raritou je Fotografická společnost v Leedsu, Velká Británie, která byla založena v roce 1852 a je stále činná.

²¹Tento fotoaparát zkonstruoval již v roce 1912 Oskar Barnack. Jeho výroba a uvedení na trh se díky první světové válce odsunulo.

²²Jakub Husník (1837 – 1916); ve stejné době došel ke stejným závěrům i mnichovský dvorní fotograf Joseph Albert. V roce 1869 se oba muži sepsali dohodu, kdy Husník přenechal Albertovi tuto metodu s 5% podílem na zisku, který získá J. Albert prodejem tohoto způsobu nad 20 000 zlatých, <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/data,1869,smlouva-o-zelatinofotolitografii,221.html> (3. 12. 2014)

²³Karel Klíč (1841 – 1926) – český vynálezce, grafický technik. V roce 1878 vynalezl heliogravuru, kterou zdokonalil v r. 1890 na rotační hlubotisk, <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotografove,k,klic-klietsch-karel,179.html> (3. 12. 2014)

²⁴Wilhelm Horn (1809 – 1891) – původně pracoval jako úředník stavebních kanceláří. Od začátku 50. let 19. století se plně věnoval fotografii. Otevřel v Praze obchod s fotografickými potřebami, začal vydávat časopis a měl ateliér. V roce 1865 se odstěhoval do svého rodiště, České Lípy a fotografii se věnoval jen příležitostně, <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotografove,h,horn-wilhelm,33.html> (3. 12. 2014)

V Rakousko – Uhersku byla jako první založena Fotografická společnost ve Vídni v roce 1861, jejíž členové pocházeli ze všech koutů monarchie včetně českých zemí. Jejimi členy byly významní fotografové a vědci zabývající se fotografií. V českých zemích drží prvenství Český fotografický spolek, který byl založen v r. 1882. Český fotografický spolek sdružoval výhradně fotografy z povolání. Prvním amatérským spolkem v Čechách byl Klub fotografů amatérů v Praze, později Český klub fotografů amatérů v Praze, jehož ustavující valná hromada proběhla v srpnu 1889. Na Moravě se dočkali prvního amatérského spolku až v roce 1904 a to ve Vyškově, kde tamní amatéři založili Klub fotografů amatérů „ORION“ ve Vyškově.

3.3. Vývoj fotografie z uměleckého hlediska

Fotografie v 19. století byla silně ovlivněna výtvarným uměním, snažila se ho napodobit a co nejvíce se mu přiblížit. Až na koci 19. století si fotografové začali postupně uvědomovat možnosti fotografie a přestali se snažit vytvářet fotografie podle principů výtvarného umění. V této době také vznikla tzv. sociální fotografie a s ní i sociální kritika ve fotografii.

Na přelomu století se objevily nové umělecké směry²⁵. V krajinářské tvorbě se formulovala první kompoziční pravidla. Více se využívalo světelných kontrastů. Žánrová fotografie objevila nová témata a díky novému vývoji ve fotografických postupech mohla pořizovat fotografie v přirozených situacích a nikoli aranžovaných jako to bylo v minulosti, kdy jí to technické překážky zabraňovaly. Začaly se také objevovat nové druhy zpracování fotografií, které pomáhaly dodat fotografii specifického výrazu. Všeobecně se jim říká „ušlechtilé tisky“²⁶, Začaly se objevovat i první módní fotografie.

V prvních desetiletích 20. století se prosazovala nová pojetí v umění. Fotografie přestávala být úzce spojená s malířstvím a začala si stanovovat vlastní kritéria a principy. To vedlo k vytvoření zcela nových estetických přístupů. V této době byly dány i základy novému druhu fotografie a to fotografii reportážní.

²⁵ Impresionismus, secese, symbolismus, str. 175 – 176, Dějiny fotografie, Ľudovít Hlaváč, Osveta, Martin 1987

²⁶ Jednalo se např. o gumotisk, bromolejotisk, uhlotisk, pigmentový tisk.

Meziválečné období přineslo napětí mezi doznívajícími uměleckými směry a novými estetickými koncepty, které se vytvořily před 1. světovou válkou²⁷. Fotografie se stala samostatnou disciplínou, která se s konečnou platností osvobodila od vlivů výtvarného umění, s kterým si vytvořila nový rovnocenný vztah vzájemného obohacování.

V tomto období se dále rozvíjí a nachází nová pojetí hlavně humanisticky zaměřená dokumentární fotografie, z které se stává samostatný obor v rámci fotografie. Stejně tak i reportážní fotografie, která se zformovala ve 30. a 40. letech 20. století a nacházela svou úlohu v přinášení příběhu, fotografického příběhu s určitým námětem, myšlenkou, kterou chtěla předat.

Stejně jako každý jiný druh umění byla i fotografie ovlivněna různými uměleckými směry. I když v 19. století fotografie nebyla považována za umění a diskuze nad tím, zda fotografie je či není uměním, přetrvávala ještě v 1. polovině 20. století. Dnes je fotografie bezpochyby samostatným uměleckým oborem se svojí vlastní historií.

²⁷Expresionismus, surrealismus, abstrakce, avantgarda, str. 253 – 254, Dějiny fotografie, Ľudovít Hlaváč, Osveta, Martin 1987

4. Historie fotografie v českých zemích se zaměřením na amatérskou fotografii 1893 - 1945

4.1. Historie fotografie v českých zemích do roku 1945

Již na jaře 1840 vznikaly na našem území první daguerrotypie²⁸. Vzápětí v roce 1841 otevřel Wilhelm Horn první daguerrotypický ateliér na Koňském trhu (dnešní Václavské náměstí) v Praze. Stejný Wilhelm Horn začal v roce 1854 vydávat první specializovaný časopis pro fotografii „Photographisches Journal“²⁹ a otevřel rozsáhlý obchod s fotopotřebami.

V červenci 1863 si otevřel Na Újezdě v Praze ateliér Jindřich Eckert, jedna z nejvýznamnějších osobností fotografie v českých zemích 19. století. Stejný rok vyšla i první fotografická příručka v českém jazyce „Fotografie nynější doby“, kterou napsal Antonín Markl³⁰.

V roce 1881 byl jmenován první lektor fotografie na české univerzitě. Jednalo se o České vysoké učení technické v Praze a byl to Bedřich Čecháč. O rok později byl založen Český fotografický spolek, který sdružoval pouze fotografy z povolání. Amatérští fotografové své první sdružení založili v r. 1889. Šlo o Klub fotografů amatérů v Praze³¹.

Devadesátá léta přinesla první české fotografické časopisy, Fotografický věstník (1890) a Fotografický obzor (1893). Byly založeny další amatérské fotokluby, Club der Amateur – Photographen v Teplicích a Klub fotografů amatérů v Plzni. V roce 1895 pořádal Klub fotografů amatérů v Praze svou první výstavu. O dva roky později uspořádal velkou výstavu a sjezd československých amatérských fotografů na Žofíně.

²⁸ str. 14, Fotografie v českých zemích 1839 – 1999, Vladimír Birgus, Pavel Scheufler, Grada Publishing, 1999

²⁹ Časopis byl vydáván v němčině v Lipsku. Přestal vycházet v r. 1865. str. 18 a 23, tamtéž

³⁰ Antonín Markl (1836 - ?), v r. 1859 získal povolení k fotografické živnosti. Sepsal několik fotografických příruček. V rámci svých příruček přinášel do češtiny fakta uveřejněná v jiných jazycích, str. 228, Encyklopedie českých a slovenských fotografů, kolektiv autorů, ASCO, Praha 1993

³¹ více kapitola 4.2.

Během prvního desetiletí 20. století bylo založeno několik dalších klubů fotografů amatérů³². V roce 1907 byla vydána významná fotografická publikace „Kompendium praktické fotografie“, sepsaná Rudolfem Špillarem a Janem Špriňarem³³.

Roku 1911 byla otevřena v Českém technickém muzeu v Praze expozice „Sbírka ze všech oborů průmyslu a umění grafického“, jejíž součástí byla i fotografie. V tomto roce byl také poprvé v českých zemích vystaven na výstavě ČKFA v Praze akt od Františka Drtikola. Na přelomu let 1914 – 1915³⁴ byla pořádána velká výstava v Uměleckoprůmyslovém muzeu k 75. výročí vynálezu fotografie. Ač byla válečná léta ČKFA pořádal v roce 1916 také velmi úspěšnou výstavu. V roce 1918 přestal vycházet nejstarší fotografický časopis v českých zemích Fotografický věstník.

V roce 1919 bylo schváleno založení Státní odborné školy grafické v Praze, kde měl být i obor fotografie. Vyučovat se ovšem začalo až v roce 1921. V prosinci 1919 byl založen Svaz československých klubů fotografů amatérů. Ve dvacátých letech 20. století se objevilo několik nových fotografických časopisů a novin. Zároveň přibývaly další a další kluby fotografů amatérů. V roce 1923 pořádal Svaz ČsKFA výstavu, kde byly vystaveny převážně tzv. čisté fotografie, tj. fotografie zpracované bez použití tvárných procesů (ušlechtilých tisků). Následující rok byla založena Česká fotografická společnost³⁵ přístupná jak amatérům, tak profesionálům. V březnu 1928 proběhl II. Sjezd československých fotografů amatérů, který byl pořádán v rámci 1. mezinárodního fotografického salonu v Praze.

V roce 1931 vyšla poprvé reprezentativní ročenka československé fotografie nazvaná jednoduše „Československá fotografie“. Jednalo se o unikátní publikaci, která vycházela každoročně nákladem Svazu ČsKFA až do začátku 40. let. Pak ještě vyšla dvakrát pod jinými názvy a pod hlavičkou vydavatelství Politika. V roce 1932 byla uspořádána první výstava barevné fotografie v Praze, kterou pořádal ČKFA v Praze. Ve stejném roce byl také pořádán 2. mezinárodní fotografický salon v Praze, kde bylo jasně patrné jeho konzervativní zaměření, což se neobešlo bez značné kritiky odborné publicistické veřejnosti. Rok 1938 přinesl značné omezení

³² např. Klub fotografů amatérů „ORION“ ve Vyškově (1904), dále v Kladrubě (1905), Vysokém Mýtě a Strakoně (1906), na Královských Vinohradech (1908); Fotografický obzor, různá čísla

³³ Rudolf Špillar – viz kap. 6.2.2; Jan Špriňar – viz kap. 6.2.2; Kniha se dočkala druhého vydání v r. 1912

³⁴ 20. 12. 1914 – 31. 1. 1915, str. 52, Fotografie v českých zemích 1839 – 1999, Vladimír Birgus, Pavel Scheufler, Grada Publishing, 1999

³⁵ U jejího založení stál např. Josef Sudek, Jaromír Funke, str. 57, tamtéž.

fotografování na mnoha místech hlavně vojensky strategických. V roce 1939 proběhla výstava v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze k 100. výročí fotografie.

V roce 1941 bylo zastaveno vydávání několika fotografických časopisů, např. Fotografie, Spoušť, Fotografický zpravodaj nebo Foto-Noviny. Roku 1942 byl rozšířen zákaz fotografování na řadu veřejných míst. V roce 1944 byla uzavřena Státní grafická škola v Praze a přestal vycházet Fotografický obzor.

4.2. Český klub fotografů amatérů v Praze od založení do konce 2. světové války (1889 – 1945)

Klub fotografů amatérů v Praze byl založen 19. srpna 1882 v den 50. výročí představení daguerrotypie ve francouzské Akademii věd. Jako svůj orgán využívali časopisu Fotografický věstník, který byl vydáván od roku 1890 pražským obchodníkem fotografickými potřebami Bernardem Goldweinem³⁶. Začátky klubu nebyly úplně jednoduché a to zejména kvůli tíživé finanční situaci. V roce 1893 po neshodách s vydavatelem Fotografického věstníku začal Klub vydávat svůj vlastní časopis Fotografický obzor, kterému je věnována tato práce. První roky klubovního života byly ve znamení příprav a účasti na Zemské jubilejní výstavě v Praze pořádané v roce 1891. V této době také začíná klub vydávat tzv. okružní mapy³⁷, které měly spojovat venkovské členy s pražskou centrálou. V roce 1897 klub pořádal sjezd fotografů amatérů spojený s výstavou amatérů českoslovanských v Praze na Žofíně. O tři roky později se Klub účastnil fotografické výstavy v Paříži. Výstavy se mohli účastnit pouze prostřednictvím rakouského výstavního komitétu ve Vídni. Ač vídeňská komise z 16 zaslaných snímků dva vyřadila (podle klubu ty nejlepší fotografie), pražský klub získal i tak za svou kolekci stříbrnou medaili.

V roce 1902 klub přidal před svůj název slovo český. Od roku 1906 začal Klub pořádat pravidelné roční interní výstavy. K 25. výročí založení klubu chtěl ČKFA uspořádat velkou výstavu v pražském Obecním domě, která se ale kvůli válce neuskutečnila. První světová válka citelně zasáhla do členské základy ČKFA, mnoho jeho členů muselo narukovat a někteří se z války již nevrátili.

³⁶ Bernard Goldwein (1850 – 1917) – majitel obchodu s fotopotřebami. Spoluzakladatel Klubu fotografů amatérů v Praze a vydavatel časopisu Fotografický věstník; str. 10, Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühldorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

³⁷ „Okružní mapy jsou jakési výstavy Českého klubu fotografů amatérů, které zasílány jsou od jednoho člena druhému (ovšem kteří si toho přejí) a obsahují nejlepší práce členů klubu...“, str. 14, Fotografický obzor, ročník XI. (1903)

Po válce došlo k názorovým střetům mezi mladší a starší generací amatérů, který vyvrcholil v roce 1920 na valné hromadě ČKFA, kde mladší členové předložili vlastní kandidátní listinu do výboru, na které chyběli zástupci starší generace, tj. členů tehdejšího výboru. Střet ještě skončil kompromisem a obě znesvářené strany předložili členské základně společnou kandidátku. Krize ovšem pokračovala dál a skončila vyloučením některých členů v roce 1922. Tito členové vzápětí založili vlastní spolek³⁸.

Na začátku 20. let se klub znovu potýkal s financemi jako několikrát v minulosti. Snažil se předat vydávání Fotografického obzoru Svazu ČsKFA. Se Svazem se ovšem nedohodl. Vztahy mezi ČKFA a Svazem ČsKFA se natolik zhoršily, že v roce 1923 vyvrcholily odmítnutím svazových funkcí členy ČKFA. V roce 1929 předal Klub vydávání Fotografického obzoru Svazu ČsKFA.

Stejně jako jiné organizace i ČKFA byl ovlivněn novými pořádky po roce 1939. Dochází k diskriminaci židovské části členské základny. V květnu 1941 jsou všichni židovští členové z klubu vyloučeni. V této době se klub znovu ocitá ve špatné finanční situaci a vystupuje ze Svazu ČKFA. V roce 1942 byla pořádána poslední členská výstava za 2. světové války a v témže roce se klub vrací do Svazu ČKFA.

Po válce klub pokračuje v činnosti. Na začátku 50. let je však zrušen a jeho majetek přebrala krajská odborová rada ROH a posléze byl včleněn do závodního klubu ROH ČKD Stalingrad. Po roce 1989 se klub v lehce proměněné formě vrací ke svému názvu. 1. Český klub fotografů amatérů Nekázanka³⁹ a je i v dnešních dnech stále činný.

Mezi členy ČKFA v Praze v období, kterému se věnuje tato práce, patřili např. V. J. Bufka, František Drtikol, Augustin Škarda, Přemysl Koblic, krátce i Josef Sudek.

4.3. Svaz českých klubů fotografů amatérů - od založení do konce 2. světové války (1919 – 1945)

O možném založení svazu českých klubů fotografů se začalo hovořit již před válkou, ale válka další diskusi znemožnila. Znovu se tyto snahy objevily v roce 1919 a

³⁸ Fotoklub Praha, str. 55, Fotografie v českých zemích 1839 – 1999, Vladimír Birgus, Pavel Scheufler, Grada Publishing, 1999

³⁹ Nekázanka podle dlouholetého sídla klubu v ulici Nekázanka, Praha.

vyvrcholily založením Svazu československých klubů fotografů amatérů v prosinci 1919. Jeho prvním starostou byl MUDr. Ludvík Komrs⁴⁰ a sdružoval 14 klubů.

V roce 1925 jich bylo 51. O deset let později již sdružoval přes 100 klubů a měl přes 5 tisíc členů. V roce 1940 sdružoval Svaz ČKFA 55 klubů a měl téměř 2.500 členů, což bylo zapříčiněno hlavně zmenšením území v roce 1939. V roce 1944 Svaz evidoval 77 klubů s 4.697 členy.

Svazové zprávy nejdříve byly otiskovány ve Fotografickém obzoru. Dokonce se uvažovalo, že FO bude předán Svazu ČsKFA jako svazový orgán. ČKFA se ale se Svazem nedohodl a Svaz začal vydávat vlastní časopis Rozhledy fotografa amatéra. Rozhledy fotografa amatéra vycházely od roku 1921 do roku 1929, kdy se sloučil s Fotografickým obzorem.

V roce 1939 se od SČKFA odpojila slovenská část a ze Svazu československého se stal pouze Svaz český. V roce 1945 se Svaz vrací zpátky ke svému původnímu názvu.

Podobně jako ČKFA byl SČKFA postižen změnou režimu v únoru 1948. V roce 1949 se snaží změnit název na Československý fotografický svaz, ale tato změna není tehdejšími představiteli režimu schválena a v roce 1951 ukončuje svoji činnost.

4.4. Fotografické časopisy v českých zemích od r. 1890 – 1945

Fotografický věstník (1890 – 1918) - nejstarší fotografický časopis v českých zemích. Jeho majitelem a vydavatelem byl B. Goldwein. Časopis redigoval od jeho založení Josef Kafka a od roku 1910 František Dvořák. Do roku 1892 byl orgánem Klubu fotografů amatérů,

Fotografický obzor (1893 – 1944) - první český časopis pro fotografy amatéry.

Český fotograf (1913) - ilustrovaný měsíčník hájící zájmy fotografů z povolání

Foto (1915 - 1943) – vydával Spolek obchodníků s fotografickými potřebami v Praze.

Fotografická revue (1919 – 1922) – ilustrovaný měsíčník pro amatérskou fotografii

⁴⁰ MUDr. Ludvík Komrs (1864 – 1928) – lázeňský lékař. Členem ČKFA od r. 1901. V letech 1905 – 1909 a 1918 - 1919 byl jeho starostou.

Foto-Noviny (1920 – 1941) – přinášely informace o novinkách ve fotografických potřebách.

Rozhledy fotografa amatéra (1921 – 1929) – časopis a orgán Svazu československých klubů fotografů amatérů. Vycházel do roku 1929, kdy se sloučil s Fotografickým obzorem.

Československý fotograf (1922) – tento časopis vydávalo Společenstvo fotografů v obvodu Obchodní a živnostenské komory pražské. Záhy ovšem zanikl (poslední vyšlo dvojčíslo 6 – 7).

Věstník společenstva fotografů (1923 – 1948) – časopis vycházející v Hradci Králové a určený profesionálním fotografům. V roce 1943 se přejmenoval na Věstník fotografů. O čtyři roky později v r. 1947 znovu mění název na Zpravodaj fotografů a následující rok (1948) je zrušen.

Foto Universum (1924 – 1935) – vydávalo nakladatelství Rudolfa Vejvody v Brně.

Československá fotografie (1931 - 1940) – jednalo se o reprezentativní publikaci, ročenku vydávanou ČKFA v Praze. Podobně jako mnohé jiné časopisy je její vydávání za války zastaveno a místo ní vychází v r. 1941 publikace „Česká fotografie 1940“ s podtitulem „Země česká, domov můj. V roce 1942 měla ročenku nahradit další publikace „Památky Čech a Moravy“.

Fotografický zpravodaj (1931 – 1941) - informace o novinkách ve fotografické technice. V letech 1931 – 1938 vycházel také v německé verzi „Photographische Nachrichten“.

Fotografie (1933 - 1940) – časopis pro přátele amatérské fotografie

Fotografické besedy (1935 - 1938) – časopis vydávaný Klubem českých fotografů amatérů v Olomouci.

Fotograf (1935 – 1942) – časopis fotografických zaměstnanců.

Spoušť (1938 – 1941; obnoven 1999) – časopis Českého klubu fotografů amatérů v Praze. Časopis byl obnoven 1. Českým klubem fotografů amatérů Nekázanka a vychází jako občasník dodnes.

Jak je z výše uvedeného přehledu patrné, tak do roku 1918 vycházelo velmi málo fotografických časopisů. Po válce by se s trochou nadsázky dalo říci, v porovnání s předchozím obdobím, že se s fotografickými časopisy roztrhl pytel. Bohužel většina z nich zanikla během 2. světové války. Žádný z časopisů bezprostředně po válce nezačal znovu vycházet. K odkazu F.O. se po roce 1945 přihlásil časopis Československá fotografie, měsíčník vydávaný Svazem ČsKFA⁴¹.

⁴¹ Vydávání Československé fotografie bylo zastaveno v r. 1950 a nahradil ji časopis „Nová fotografie“, který byl v r. 1952 zrušen. Od roku 1953 začala znovu vycházet Československá fotografie. Vycházela až do roku 1990. Od roku 2010 vychází časopis se stejným názvem (navazuje na časopis Photo Revue, který vycházel od r. 1997 do r. 2010). str. 86 a 89, Fotografie v českých zemích 1839 – 1999, Vladimír Birgus, Pavel Scheufler, Grada Publishing, 1999; Katalog Národní knihovny v Praze.

5. Časopis Fotografický obzor

Časopis Fotografický obzor byl prvním českým ilustrovaným fotografickým časopisem pro fotografy amatéry a jako takový se také profiloval. Vycházel v letech 1893 – 1944. Do roku 1914 byl jeho majitelem a vydavatelem Český klub fotografů amatérů v Praze (do r. 1902 pouze Klub fotografů amatérů v Praze). Klub pak předal práva k vydávání jeho dosavadnímu odpovědnému redaktoru Františku Mrskošovi, který jej pod svým jménem vydával až do roku 1922. Od roku 1930 do roku 1938 vycházel Fotografický obzor pod hlavičkou Svazu československých klubů fotografů amatérů, který od roku 1939 předal časopis do rukou vydavatelství a nakladatelství Politika, kde F.O. vycházel až do r. 1944, kdy bylo jeho vydávání zastaveno a nikdy později již nebylo obnoveno.

Časopis byl vždy pro členy ČKFA a později Svazu zdarma. Nečlenové si jej mohli předplatit. Po převzetí časopisu nakladatelstvím Politika se F.O. dostal i na prodejní stánky s tiskem.

V prvních letech nebyly články ve Fotografickém obzoru honorovány, ale od červnového čísla roku 1895 se začaly dle rozhodnutí výboru za články vyplácet honoráře a tato praxe se až do konce vydávání nezměnila.

5.1. Fotografický obzor 1893 – 1921

5.1.1. Historie, 1893 - 1921

Fotografický obzor začal vycházet v lednu roku 1893 po předchozích neshodách s vydavatelem Fotografického věstníku Bernardem Goldweinem. F.O. byl zároveň i orgánem Klubu fotografů amatérů v Praze. Předtím byl klubovým orgánem Fotografický věstník, jehož vydavatel, B. Goldwein, si vyhrazoval právo upravovat zprávy týkající se klubu. Některé zprávy se do tisku ani nedostaly nebo byly upraveny, protože obchodník s fotografickými potřebami nevyhovovaly. Tak se dočteme i v prohlášení redakce v úvodním článku prvního čísla Fotografického obzoru „Náš programm“:

„Dávno již bylo touhou Klubu fotografů amatérů v Praze, by měl orgán svůj, úplně neodvislý, kde by mohl volně jednat o všech otázkách týkajících se fotografie, zvláště fotografie amatérské, posuzovati nestranně technické objevy na poli

*fotografie, necht' vyšly od kohokoliv a bez rozdílu, jsou-li rozšiřovány tím či oním obchodníkem. Nepříznivými poměry a závazky, vzešlými za dřívější správy klubovní, byl klub tak poután, že nemohl ani dle vůle v orgánu svém (!) oznamovati výhody, poskytované členům Klubu jednotlivými firmami. Nesčetné, často ponižující svízele, jež klubu z toho plynuly a také hmotný neprospěch, jenž mu z toho vzrůstal, způsobily, že výbor, zmocněn valnou hromadou, se odhodlal převzít orgán klubovní do vlastní správy a svěřiti redakci jeho předsedovi svému JUDru. Jaroslavu Haaszovi, za spoluvedení členů výboru.*⁴²

Jako svůj cíl si redakce vytyčila referovat nejen o nových objevech ve fotografii a příbuzných vědách, ale také představovat jednoduše a srozumitelně návody pro amatéry a fotografické recepty (předem vyzkoušené a ověřené).

Prvním odpovědným redaktorem byl JUDr. Jaroslav Haasz⁴³, který byl v té době předsedou klubu. Téměř po celou dobu vydávání Fotografického obzoru se redakce obracela na fotografy amatéry, aby posílali příspěvky a všelijak pomáhali redakci k vydávání časopisu, který měl české amatéry spojovat. Bohužel jejich prosby nebyly většinou vyslyšeny a přispěvateli bylo jen pár amatérů, kteří se ovšem nesmazatelně vryli do dějin nejen českého amatérského hnutí, ale i dějin české fotografie vůbec⁴⁴.

V letech 1893 a 1894 byl F.O. také orgánem fotografického odboru Národopisné výstavy česko-slovanské, která se konala v roce 1895. Jakožto její orgán přinášel informace, jak postupují přípravné práce. Bohužel se na podzim 1894 fotografický odbor z osobních důvodů rozpadl, jak se dočteme v obširném článku o výstavě v srpnovém čísle ročníku III. (1895). Nově pověřený KFA v Praze už nestihl odvést tak kvalitní práci, jak by si přál a ač menší fotografická expozice měla své kvality, nedosahovala takových rozměrů, jak bylo plánováno. Autor článku také poukazuje na to, že místo soustředění fotografií na jedno místo byly různě roztříštěny mezi ostatní expozice a jejich výprava tím nebyla v mnoha případech vyhovující. Dále se článek zabýval popisem vystavených fotografií v kontextech daných dílčích výstav.

Konec roku 1895 byl ve znamení diskuze nad redakcí F.O. V listopadu se Dr. Haasz vzdal pozice odpovědného redaktora a na zbývající dva měsíce měl převzít redakci

⁴² str. 1, Fotografický obzor, ročník I. (1893)

⁴³ O odpovědných redaktorech více v kapitole 5.1.3.

⁴⁴ O významných přispěvatelích a členech redakce více v kapitole 5.1.4.

František Dvořák. Ten však z formálních důvodů nemohl funkci převzít. (úřadům nedoložil potřebné doklady – domovský list)⁴⁵. Redigování časopisu se tedy do konce roku ujal předseda klubu MUDr. Josef Němeček. Výboru byla valnou hromadou uložena povinnost zajistit nového redaktora, a také zvážit nové možnosti ve vydávání časopisu, protože současná úprava byla příliš drahá. Nabízely se tři možnosti:

- začít jednání se stávající redakcí, zda bude souhlasit s vedením časopisu za obnos určený valnou hromadou
- vyhledání nového redaktora nebo zadání vydávání Fotografického obzoru některému z nakladatelství
- začít jednání s B. Goldweinem, zda by časopis nevydával na svůj náklad.

Jednání v prvních dvou možnostech nebyla úspěšná a tak vybraní členové výboru začali jednat s B. Goldweinem, který souhlasil.

V lednu redakci na tři měsíce převzal Josef Kafka a časopis vycházel nákladem B. Goldweina spolu s Fotografickým věstníkem. V průběhu prvních měsíců roku 1896 předložil František Dvořák výboru klubu návrh, který podložil věcnými argumenty, aby Fotografický obzor byl opět vydáván nákladem klubu. Po diskuzi a zvážení ve výboru bylo rozhodnuto, že vydávání F.O. přejde znovu pod hlavičku KFA v Praze a dále se výbor usnesl, že redigování Fotografického obzoru bude svěřeno Františku Dvořákovi. Smlouva s obchodníkem Goldweinem se neuzavřela a od dubnového čísla r. 1896 se odpovědným redaktorem stal František Dvořák. Funkci vykonával až do roku 1909. Je zajímavé, že období, kdy F.O. redigoval J. Kafka, je v rekapitulacích v rámci jubilejních ročníků uvedeno, že F.O. nevycházel, nebo že klubovým orgánem byl Fotografický věstník⁴⁶. Zda se jednalo o úmyslné zkreslení ze strany redaktora, se dnes již nedozvíme. Každopádně čísla 1. – 3. ročníku 1896 vyšly pod názvem Fotografický obzor.

František Dvořák s sebou přinesl jasnou koncepci, jak by měl F.O. vypadat a snažil se ji naplnit. Hned následující rok slavil Fotografický obzor pět let vydávání. V pravidelném úvodním článku prvního čísla ročníku redaktor znovu připomněl vytčené cíle, kterými bylo představovat fotografické procesy a mapovat novinky ve

⁴⁵ str. 124, Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühlendorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

⁴⁶ např. str. 16, Fotografický obzor, ročník XXII.

fotografickém světě a hlavně „*pracovat na zdokonalení a povznesení prací českých fotografů amatérů*“⁴⁷. V tomto roce byl také přijat návrh, aby se F.O. tiskl na lepším papíře a inzeráty byly tištěny pouze na začátku a konci čísla, aby se při svazování ročníků mohly inzertní stránky odstranit. Tehdy bylo běžné, že se ročník nechal vázat do jednoho svazku. Klub každoročně vydával titulní stránku a desky, do kterých si předplatitelé mohli nechat jednotlivá čísla svázat.

V roce 1897 také pořádal KFA v Praze klubovou výstavu, která velmi ovlivnila nadcházející ročníky F.O. Začaly se více objevovat články o smyslu a směřování amatérské fotografie a jaké by měly být její cíle. V této době fotografie všeobecně začínala hledat samu sebe a profilovat se jako samostatný obor. Jak si mnohokrát mnozí autoři ve F.O. postesklí, cizina byla v uznání fotografie jako umělecké disciplíny dále než české země. V souvislosti s tím si redakce položila nové úkoly; „*pěstování fotografie způsobem uměleckým*“⁴⁸, povzbuzovat a vychovávat české amatéry, aby obstáli i v konkurenci ciziny, ukazovat, kde všude je fotografie prospěšná a kde může být využívána a nakonec „*snahu seznámit pokročilé amatéry s novými pokroky ve fotografii, mladé poučit a nejmladší vyučovat*“⁴⁹. Většinu svých cílů Fotografický obzor plnil a své čtenáře seznamoval s novinkami a pokroky ze světa fotografie a povzbuzoval je k sebezdokonalení a další práci. Více už zaostával v představování fotografie v jiných oborech. Díky Dr. D. Panýrkovi proběhla ve Fotografickém obzoru série článků týkající se využití fotografie v lékařství. V daném období najdeme ještě pár větších článků týkající se fotografie v archeologii a přírodních vědách, ale většinou se jednalo pouze o malé zprávy převzaté z jiných fotografických časopisů.

V březnu roku 1899 se F.O. stal poprvé klubovým orgánem i jiného klubu než KFA v Praze. Jednalo se o Klub fotografů amatérů v Plzni. To ovšem nemělo dlouhého trvání, protože kvůli nedorozumění a následné roztržce mezi kluby, informoval plzeňský klub pražský, že F.O. za svůj klubový orgán nepovažuje. Na několik let ustala vzájemná komunikace mezi kluby, která byla postupně obnovena o deset let později, kdy ve F.O. najdeme různé drobné zprávy z činnosti plzeňského klubu včetně referátů o konání valných hromad nebo výstav. Fotografický obzor se během

⁴⁷ vlastní inzerce, Fotografický obzor, ročník V. (1897), číslo 1

⁴⁸ str. 1, Fotografický obzor, VI. ročník (1898)

⁴⁹ tamtéž

let stal postupně orgánem několika dalších mimopražských klubů⁵⁰. Všeobecně „venkovské“ (míněno mimopražské) kluby považovali pražský ČKFA, do založení Svazu ČsKFA v r. 1919, za svůj ústřední klub, kterého byly povětšinou i členy.

V ročnících XII. – XIV. (1904 – 1906) vycházelo spolu s Fotografickým obzorem jako bezplatná příloha „Kompedium praktické fotografie“, autorů Rudolfa Špillara a Jana Špiňara. Významná publikace, která se dočkala i dvou knižních vydání (1908 a 1912).

Během prvních let 20. století se agenda F.O. rozrostla a bylo potřeba pomoci redakci s expedicí a administrací časopisu. Také byl ustanoven referent, který měl na starosti spolkové zprávy. V letech 1904 a 1905 najdeme v zápisech z výboru a valných hromad zprávy týkající se Fotografického obzoru, ve kterých se projevovala nespokojenost s obsahem časopisu, např. v rámci valné hromady konané na začátku roku 1904 navrhoval člen klubu ing. Červenka zastavení vydávání F.O., protože nesohlasil s jeho obsahem, který podle něj nebyl pro amatéry cenný a navrhoval publikování spolkových zpráv v jiných časopisech, např. Národní politice, Národních listech⁵¹. Tento návrh nebyl přijat po vysvětlení jednatelem Klubu, který informoval přítomné členy, že již v minulosti byly zprávy z Klubu zasílány novinám a ti na jejich otištění nereflekovali. O rok později v roce 1905 podal redaktor Fr. Dvořák resignaci na funkci redaktora, člena výboru i člena klubu. Proč Fr. Dvořák resignoval, není bohužel ze zápisů z výboru patrné. Možná za tím mohla být nepříznivá finanční situace F.O. nebo již výše zmíněná kritika časopisu. Každopádně výbor vyslal deputaci, která měla s redaktorem vyjednávat o setrvání ve funkci. Snaha zástupců Klubu byla úspěšná a Fr. Dvořák zůstal jak v ČKFA, tak ve funkci redaktora F.O.

V této době se začaly mnohem více objevovat články zabývající se uměleckou stránkou fotografie a hlavně ukotvením a vnímáním české amatérské fotografie ve společnosti. Zásahu na tom měl zejména Jindra Imlauf⁵², mladý spisovatel, fotograf amatér z Nového Města nad Metují, který se po několik let stal pravidelným přispěvatel F.O. a Karel Dvořák⁵³, významná osobnost amatérské fotografie u nás a dlouholetý přispěvatel F.O. Oba také přinášeli na stránky F.O., zejména Jindra

⁵⁰ Např. Klub fotografů amatérů v Brně, Fotografického kroužek v Lounech, Klub fotografů amatérů na Kladně

⁵¹ str. 30, Fotografický obzor, ročník XII. (1904)

⁵² více kapitola 5.1.4.

⁵³ více kapitola 5.1.4.

Imlauf, vlastenecké uvědomění. V jednom z čísel F.O. z roku 1913 se dokonce dozvíme, že byl J. Imlaufovi jeden článek zamítnut „z příčiny velikého strachu“⁵⁴. Jednalo se o článek, který se týkal českých návodů k fotografickým výrobkům vyráběných zahraničními, převážně německými, továrnami a požadavku, aby tyto továrny přikládaly ke svým výrobkům české návody. Po letech jej J. Imlauf poskytl svému známému, který jej upravil a otiskl v jiném listě. Článek se dostal i do Fotografického obzoru díky R. A. Šimonovi⁵⁵. Jindra Imlauf na tento článek reagoval krátkým fejetonem, kde popsal tehdejší situaci:

„...Mám radost, že konečně – po pěti letech – čtu ve Fotografickém obzoru článek ten, když pro můj nebylo v roce 1908 místa z příčiny velikého strachu. Byla to doba prohraného bojkotu slavnou vládou trestně stíhaného alespoň u Čechů a protože strach má velké oči viděla se sl. redakce již v arestu pro mé říkání „Do řady!“ Nebezpečí toho bezprostředně nebylo, nanejvýš konfiskace a důtka byla možná, neboť zachovalostní tabulárka Fotografického obzoru byla dosud panensky čistá ve smyslu zákonitém. Náplastí na konfiskaci, ačkoliv i ta mohla býti přijata se škodou nepatrnou při náležitě opatrnosti skoro výhradně technické, byla by interpelace, která by článek imunizovala, takže by vyšel stejně tiskem a ještě s vládní reklamou!

Druhým úrazem byl strach: aby se neurazily německé firmy inserující ve Fotografickém obzoru.

Kryje můj článek půl desetiletí, tož troufám si takto psáti v důvěře, že nikde nebude již bolestí působiti tato pravda...

...Vážené redakci tisknu ruku za to, že se již nebojí a v redakční části otiskuje protesty bez ohledu na část administrační.“⁵⁶

V roce 1907 se ve F.O. objevila anketa „Kdo jsme“, kde se Jindra Imlauf čtenářů ptal na dvě otázky:

- 1. Považujete fotografii neživnostensky pěstovanou, odpovídající požadavkům vyšších cílů estetických, oduševnělou a prodchnutou vůdčí myšlenkou autorského individua za sport, či umění?*

⁵⁴ str. 37. Fotografický obzor, ročník XXI.

⁵⁵ str. 11, tamtéž

⁵⁶ str. 37 - 38, tamtéž

2. *Jaký navrhujete název místo dosavadního nepřiléhavého >fotograf amatér<?*⁵⁷

Čtenáři do ankety hojně přispívali. Někteří se vyjádřili pro umění, jiní se domnívali, že fotografie je pouhou reprodukcí a tudíž ne uměleckým počinem. Navrhovali i nová pojmenování, např. daguerrista, pěstitel světlomalby. V posledním čísle ročníku J. Imlauf anketu uzavřel konstatováním, že na tuto anketu ještě nedozrál čas. Jako důvod uvádí, že ti „nejpovolanější z povolaných“⁵⁸, činitelé klubu, se k anketě nevyjádřili a apeluje, aby klub co nejvíce představoval práce svých členů široké veřejnosti a novinářům a ukázal, že amatérská fotografie je hodna jejich zájmu, a že „fotograf amatér neznamena jenom mazala utráceního peníze a čas...“⁵⁹. K anketě se již nikdy později bohužel z důvodu nemoci nevrátil. Ačkoli anketa úplně nespĺnila očekávání, nesnížilo to její význam. Jednalo se o první ukázkou, jak sami sebe a fotografii vidí a vnímají amatérští fotografové.

Zajímavostí je, že amatérská fotografie byla v 19. století a na začátku 20. století zahrnována do oblasti sportu. Z dnešního pohledu přinejmenším zvláštní zařazení. Na přelomu 19. a 20. století začali sami amatéři umístění fotografie do sportovní oblasti zpochybňovat. Právě Jindra Imlauf se na stránkách Fotografického obzoru, kromě odborných článků, velmi věnoval způsobům, jak rozšířit povědomí o české amatérské fotografii mezi veřejností a otázkám, zda má být fotografie zařazována do sportovního odvětví. Všeobecně v té době byl pohled české společnosti na amatérskou fotografii velmi rozporuplný. Velmi výstižně to obsáhl popisem jedné události v závěrečném článku k anketě „Kdo jsme?“ Jindra Imlauf:

„Velká pražská kavárna; u okna denní společnost literárního světa. Na okně malý aparát nadějně adeptky, jejíž vkus slibuje časem přivést ji někam dále od počátečních >pohledů<. Přítel redaktor, shlédne aparát a ironicky, po své dobré povaze upřímně, ukáže na přístroj dámy redaktorky:

>Tak hluboko jste klesla, že se z vás stal fotograf amatér? <“⁶⁰

⁵⁷ str. 5, Fotografický obzor, ročník XV. (1907)

⁵⁸ str. 190, tamtéž

⁵⁹ tamtéž

⁶⁰ str. 191, Fotografický obzor, ročník XV. (1907)

Obtížná finanční situace F.O. vedla k revizi smlouvy mezi Klubem a redakcí. To bohužel vyústilo do rozepří se stávajícím redaktorem a smlouva nebyla obnovena. ČKFA v Praze tedy vypsala konkurz na uvolněné místo redaktora F.O. Výbor klubu obdržel 6 přihlášek. Výběrové řízení vyhrálo družstvo složené z členů klubu Vladimíra Fanderlíka, Františka Mrskoše, prof. PhDr. Vladimíra Nováka a PhDr. Viktorina Vojtěcha⁶¹, kteří Fotografický obzor vedli od roku 1910. Odpovědným redaktorem se stal František Mrskoš.

Nová redakce si vytyčila podobné cíle jako její předchůdci. Chtěla Fotografický obzor vést tak, aby byl „*fotografu amatérovi spolehlivým rádcem po stránce theoretické a praktické a zároveň kronikou důležitých zjevů z oboru fotografie vůbec a našeho amatérského zvláště.*“⁶² S příchodem nového vedení časopisu přišla nová úprava a o rok později i jeho rozšíření včetně obrazových příloh ke každému číslu. V roce 1911 otiskl Fotografický obzor v rámci obrazové přílohy první akt v českém periodiku, autorem byl František Drtikol⁶³.

Roku 1912 vstoupil Fotografický obzor do svého jubilejního XX. ročníku. S tímto ročníkem se F.O. rozšířil o několik stránek. Došlo ke změně sídla redakce z Křemencovy ulice na Praze 2 na Korunní třídu na Smíchově⁶⁴ a jeden člen redakčního družstva jej z důvodu nemoci opustil. Jednalo se o PhDr. Viktorina Vojtěcha, který ovšem i poté do F.O. dále občas přispíval. Jeho místo zůstalo opuštěné až do roku 1917, kdy do redakce přibyl Dr. Jaroslav Milbauer. V posledním čísle XX. ročníku (1912) uzavřela redakce jubilejní ročník krátkým článkem nazvaným „Doslov“.

„...Dvacet roků dlouhá to doba! Byl sice časopis náš vystaven v prvních létech mnohým nesnázím, musil přechoasto četné překážky odstraňovati a bojovati na nůž s nepřáteli svými, ale dnes už jsou ty doby dávno za námi. Utvořil se nám široký kruh věrných příznivců, kteří uznávajíc snahu naši a podporují nás účinně hmotně i morálně. Rok od roku šíří se více známost našeho listu v kruzích amatérských a doufáme pevně, že i noví adepti našeho černého umění obrátí vždy pozornost svou

⁶¹ více kap. 5.1.3. a 5.1.4

⁶² str. 1, Fotografický obzor, ročník XVIII. (1910)

⁶³ František Drtikol (1883 – 1961) – první fotograf světového významu u nás. Nejznámější jsou jeho portréty a akty. Nejvíce je spjatý s uměleckými směry secesí a symbolismem, kterým zůstal věrný po celou svou aktivní kariéru; Encyklopedie českých a slovenských fotografů, ASCO, Praha 1993

⁶⁴ dnešní Zborovská; <http://smichov.blog.cz/0608> (3.12.2014)

*k němu a budou v něm hledati rady a pomoci ve všech případech. Vždyť je časopis náš určen našim českým fotografům amatérům, a pro ně je psán...*⁶⁵

Za dvacet let působení si F.O. našel nejen své čtenáře ale také svou tvář, kterou si v podstatě zachoval až do svého konce.

Od roku 1913 mohli své práce ve Fotografickém obzoru představovat i nečlenové ČKFA v Praze. V ročníku XXI. (1913) se redakce dotazovala svých čtenářů na názor ohledně změny formátu časopisu. Šlo o přechod na tzv. světový formát⁶⁶. Ke změně nakonec rozhodnutím výboru nedošlo a F.O. zůstal věrný svému dosavadnímu formátu. Změny formátu se F.O. dočkal až o téměř deset let později.

Rok 1914 začal zpožděním vydávání prvních čísel F.O. díky stávce typografů, aby se zpoždění dohnalo, vyšlo v únoru dvojčísli leden – únor 1914. V rámci ročníku XXII. vycházela zdarma Sběrka fotografických předpisů. ČKFA v Praze tento rok slavil 25 let od svého založení a na stránkách Fotografického obzoru byla samozřejmě tomuto jubileu věnována pozornost. V červnu 1914, resp. červenci, došlo k události, která poznamenala celý svět. Rakousko – Uhersko vyhlásilo válku Srbsku jako odpověď na úspěšný atentát na následníka trůnu. V srpnu 1914 výbor klubu rozhodl o zastavení vydávání Fotografického obzoru.

Tato vynucená přestávka trvala šest měsíců. Další dvojčíslo (srpen – září 1914) vyšlo až 1. února 1915. Zpoždění ve vydávání F.O. trvalo po celou válku a ještě několik let po ní. Např. trojčíslo leden – březen 1918 vyšlo až 4. 9. 1918. Válka také odvedla mimo své domovy mnoho členů ČKFA včetně člena redakce VI. Fanderlíka. Na stránkách F.O. se první světová válka objevovala pouze v kontextu úbytku členů v klubech, jejich úmrtími nebo zhoršením hospodářské situace, která ovlivňovala jak trh s fotografickými potřebami, tak vydávání F.O.

Od r. 1916 přešel F.O. do majetku odpovědného redaktora Františka Mrskoše, který F.O. začal vydávat vlastním nákladem. Důvody k předání F.O. nejsou známe, protože chybí dokumentace pro toto období. Zachovala se ale smlouva mezi ČKFA a Fr. Mrskošem, jak uvádí Josef Mühldorf a Pavla Vrbová v knize Od Sportu fotografického k umělecké fotografii. Smlouva obsahovala mimo jiné ustanovení o

⁶⁵ str. 280, Fotografický obzor, ročník XX. (1912)

⁶⁶světový formát = rozměr 16 : 22,6 cm. V té době měl FO formát 14 : 22,6 cm; str. 122, Fotografický obzor, ročník XXI. (1913)

rozsahu a úrovni časopisu, zveřejňování klubových zpráv, poskytování časopisu členům zdarma a i finanční podpoře časopisu ze strany Klubu⁶⁷. Fotografický obzor nadále zůstal klubovým orgánem ČKFA v Praze. V roce 1917 přibyl do redakce nový člen Dr. Jaroslav Milbauer⁶⁸.

Rok 1918 přinesl několik důležitých okamžiků, jednak skončení války a hlavně založení samostatné Československé republiky 28. října 1918. Tuto významnou událost nemohl Fotografický obzor přejít a v čísle 4. – 6. ročníku XXVI., které vyšlo 14. 2. 1919, vyšel článek s jednoduchým názvem **28. 10. 1918**.

„Nač jsme se těšili, v co jsme doufali a o co jsme usilovali, stalo se skutkem: český národ jest svobodný. Od 28. října 1918 jsme samostatným členem společnosti kulturních národů.... Je-li dovoleno ve chvíli nejohroženějších úkolů národních, k jichž řešení třeba soustřediti síly všech, vzpomenouti i naší české amatérské fotografie jako složky našeho kulturního života, pak nemůžeme si zapírat, že i tu stojíme před velkými úkoly. Musíme se přičinit, abychom se vyrovnali velkým fotografickým umělcům velkých národů. Musíme připravit prostředky, které by českému amatéru sprostředkovali duševní a umělecký styk s mistry západními a zaoceánskými... Ale musíte také pracovati k tomu, abychom se světu ukázali svérázným uměním českým, které by k cizinci mluvilo naším jazykem uměleckým a vyprávělo mu o našem národním životě.

Povinností všech bude ovšem, aby přiložili ruce k dílu odpoutání od cizích výrobků, aby český fotograf amatér mohl pracovat na českém výrobku, abychom i v tomto směru byli svobodni a samostatni.

Voláme proto k české odborné vědě, aby svému národu poskytla poznatky a základy samostatného fotografického průmyslu, voláme k českým průmyslníkům, aby neváhali a založili nám českou výrobu fotografických potřeb, která by úspěšně soutěžila s výrobky ciziny.

A k českým fotografům amatérům voláme, aby našemu listu poskytli prostředků, kterými by se mohl státi důstojným reprezentantem amatérské fotografie samostatného československého desetimilionového národa. Poskytněte nám

⁶⁷ str. 126, Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühlendorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010.

⁶⁸ více kap. 5.1.4

prostředků, předplácejte hojně „Fotografický obzor“ a my slibujeme, že jej povedeme tak, aby vám nahradil všecko, od čeho se dnes tak rádi odlučujete.

...

Zveme vás všechny ve své řady, amatéři Čech, Moravy, Slezska a Slovenska k obnovené nadšené a cílevědomé práci pro pokrok umělecké fotografie a slávu československého samostatného národa.

Jedno slunce září nad námi od Šumavy až za Užhorod – slunce svobody. Bud' Pozdraveno! V.F.⁶⁹

V roce 1919 začala jednání se Svazem československých klubů fotografů amatérů a o předání F.O. do majetku svazu. Některé kluby sdružené ve Svazu byly proti tomu a jednání na čas utichla.

V srpnu 1920 vyšlo první trojčíslo ročníku XXVIII. (1920). Na úvodní stránce se nacházela informace, že 5. července 1920 navštívil klubové místnosti ČKFA v Praze prezident T. G. Masaryk. Vzápětí následoval úvodník vydavatele o „*stále trvajících neutěšených poměrech tiskárenských*“⁷⁰ a upozorňoval čtenáře, že F.O. bude v tomto ročníku vycházet jako trojčíslo a bez příloh, které byly velmi finančně nákladné. To odráželo neutěšenou hospodářskou situaci v celém Československu. V tomto roce také došlo k prvním nedorozuměním mezi starou a novou generací členů.

Bohužel ani v následujícím ročníku XXIX. (1921) se nepodařilo obnovit měsíční vydávání a F.O. tentokrát vycházel v dvojčíslech. Vydávání bylo stále opožděné, podle zprávy v prvním dvojčísle díky nemoci redaktora. V tomto roce zemřel Jindra Imlauf, pilný přispěvatel F.O. Redakce samozřejmě neopomněla věnovat několik stránek vzpomínce na tohoto významného amatérského fotografa.

V roce 1921 znovu probíhala jednání mezi ČKFA v Praze a Svazem ČsKFA o předání F.O. Svazu. ČKFA trval na vlastnictví F.O. a Svazu chtěl časopis pouze dát k dispozici jako jeho orgán. Byl ochoten jednat o případné spolupráci Svazu na vedení F.O. Přečteme-li si ale zprávy Svazu ČsKFA, dostaneme trochu jiný obraz.

⁶⁹ str. 41 – 42, Fotografický obzor, ročník XXVI.

⁷⁰ str. 1., Fotografický obzor, ročník XXVIII.

Svaz ve svých zprávách uvádí, že ČKFA je ochotný vzdát se vydávání F.O. a předat jej do majetku svazu. Na mimořádné valné hromadě v prosinci 1921 Svaz ČsKFA nepřijal podmínky stanovené ČKFA a jako svůj svazový orgán si zvolil jimi vydávaný časopis Rozhledy fotografa amatéra.

Další událostí roku 1921 bylo porušení smlouvy o vydávání F.O. dosavadním majitelem a vydavatelem F.O. Františkem Mrskošem. Smlouvu porušil tím, že přijal místo redaktora v Rozhledech fotografa amatéra, proti čemuž se ČKFA v Praze ohradil. Zároveň na jednání výboru ČKFA byl přijat návrh o neprodloužení smlouvy s dosavadní redakcí F.O. a ČKFA ustavil komisi k vyhledání nového vedení časopisu.

V posledním dvojčísle XXIX. ročníku tak najdeme dvě oznámení. Dosavadní zodpovědný redaktor František Mrskoš se loučil se čtenáři F.O. a děkoval jim za jejich podporu během těžkých dob válečných i poválečných a v rámci rubriky „Zprávy z klubu“ ČKFA v Praze oznamoval odběratelům F.O.:

„..., že přebírá dnem 1. ledna 1922 „Fotografický obzor“ zpět do svého majetku. S touto změnou souvisí i změna redakce, jež bude pětičlenná a v jejímž čele bude státí náš dlouholetý člen osvědčený pracovník p. Augustin Škarda. „Fotografický obzor ... bude nadále vycházet ve zvětšeném formátě, ve zlepšené úpravě na pěkném papíře, s obrazovou přílohou a zaručeně pravidelně měsíčně...“⁷¹

Tímto ročníkem se uzavřela jedna kapitola časopisu Fotografický obzor. Přes počáteční těžkosti si Fotografický obzor vybudoval pověst odborného periodika, na jehož obsahu se podíleli významné osobnosti tehdejšího světa fotografie. Stal se regulérním fotografickým časopisem. Ukázal také, že byl natolik silným časopisem, že dokázal přežít i hospodářsky nestabilní situaci během první světové války i po ní, kdy mnohé časopisy a noviny zanikly. Stalo se tak zejména díky nasazení tehdejšího odpovědného redaktora Františka Mrskoše.

Co se týče informování nebo nějaké reflexe společenských událostí v zemi, tak se F.O. držel svého odborného zaměření a velmi zřídka podobné události komentoval nebo o nich informoval. V prvních letech vydávání se F.O. věnoval Národopisné výstavě česko-slovanské, pořádané v r. 1895, kdy byl v letech 1893 a 1894 také

⁷¹ str. 67, Fotografický obzor, ročník XXIX (1921)

orgánem jejího fotografického odboru. Pravidelně referoval o všesokolských sletech, kde na žádost obce sokolské fotografoval jejich průběh. Zaznamenal i úmrtí osobností literárního světa, Svatopluka Čecha, Jaroslava Vrchlického a L. N. Tolstoj, kterým věnoval titulní stránku. Naproti tomu úmrtí císaře Františka Josefa I. v listopadu 1916 v podstatě přešel. Pouze krátká zmínka v rámci zápisu z výborové schůze ze 4. 12. 1916 zmiňuje jeho úmrtí. To mohlo být také způsobeno zpožděním ve vydávání F.O. První světová válka byla zmiňována zejména v souvislosti s nedostatkem fotografických potřeb a informací o narukování nebo úmrtími členů Klubu. Založení republiky v říjnu 1918 se zabýval obsáhlý úvodník trojčísla 4. – 6., ročníku XXVI. (1918), který apeloval na amatérské fotografy, aby pracovali na zviditelnění a povznesení české fotografie.

Fotografický obzor byl v letech 1893 – 1921 časopisem, který plnil své poslání odborného periodika pro fotografy amatéry. Společenské dění a události reflektoval minimálně a pokud ano, tak většinou v souvislosti s amatérskou fotografií.

5.1.2. Struktura a náplň časopisu 1893 – 1921

Časopis Fotografický obzor byl měsíčník, který vycházel vždy k 10. dni daného měsíce. Jedno číslo časopisu mělo do roku 1909 zpravidla 16 stránek (1 tiskový arch). Od roku 1910 se vydání rozšířilo na 1,5 tiskového archu. Množství stránek v čísle ale značně kolísalo. Zejména v letních měsících mělo jedno vydání méně stránek, než bylo obvyklé během roku. 1. světová válka rozsah časopisu silně zasáhla. Na začátku války došlo k úplnému zastavení vydávání časopisu na šest měsíců a toto zpoždění se do konce války a ještě několik let poté nestačilo dohnat. Redakce se snažila zpoždění zmenšit tím, že začala vydávat dvojčísla a od poloviny ročníku XXV. (1917) dokonce trojčísla, která měla ovšem tolik stránek jako jedno číslo v běžném předválečném ročníku. V ročníku XXVII. (1919) vyšlo dokonce jedno jediné trojčíslí. K běžnému měsíčnímu vydávání se F.O. dostal až se změnou redakce v roce 1922.

Časopis byl rozdělen do několika částí. Jednou z částí byly rozpravné články, další krátké zprávy a přehledy vyšlé literatury a časopisů a v třetí části byly klubové zprávy. Součástí časopisu, která postupně získávala na větší důležitosti, byla obrazová příloha, které měla prezentovat českou amatérskou fotografii. Další složkou

časopisu byla samozřejmě i inzerce, která byla vždy v češtině. Např. když v roce 1914 chtěla spol. AGFA inzerovat v němčině, byla tato inzerce ČKFA odmítnuta⁷².

V prvním čísle každého ročníku redakce většinou sdělovala čtenářům své záměry a cíle pro daný ročník, které se téměř neměnily. Jak již bylo výše uvedeno, chtěli přinášet novinky ze světa fotografie, dále vzdělávat amatérské fotografy a později se přidala ještě touha pěstovat fotografii uměleckou. Jednotlivá čísla ale neměla jasně daný program. Ojedinele se stalo, že obrazová příloha byla věnována jednomu amatéru nebo představení fotografií z výstav pořádaných Klubem nebo některým ze spřátelených klubů.

Rozpravné články

Rozpravné články byly obšírnější články, které zpravidla vycházely na pokračování. Tvořily zhruba polovinu jednoho čísla. Jednalo se převážně o články odborné zabývající se technickou stránkou fotografie. Např. fotografickými technikami, přístroji, vyvoláváním fotografií, ale i kompozicí apod. Občas byly zařazeny i články týkající se fotografie z hlediska právního jako např. autorské právo, problematika honorářů a hlavně zřemeslnění dílčích odvětví fotografie, což se amatérské fotografie blízce dotýkalo⁷³.

Na přelomu 19. a 20. století se začínají více objevovat články pojednávající o postavení amatérské fotografie, jaké podle autorů jsou a mají být její cíle a náplň články o umělecké podstatě fotografie, zda je fotografie uměním nebo ne. Posledním typem neodborných článků byly články zabývající se klubovým životem. Šlo o články o pořádaných nebo navštívených fotografických výstavách, případně jejich kritiky, dále různé příspěvky a reakce čtenářů a informace k významným klubovým výročím nebo jeho členů.

Drobné zprávy (nebo také Drobnosti, Z cizích luhů a hájů)

Tato rubrika zabírala asi jednu čtvrtinu čísla. Šlo zejména o různé převzaté a zkrácené články z jiných časopisů, převážně zahraničních, které ČKFA odebíral. Tyto

⁷² str. 83, Fotografický obzor, ročník XXII. (1914)

⁷³ Na sklonku roku 1911 byla portrétní fotografie prohlášena za živnost řemeslnou dle nařízení Ministerstva obchodu č. 226 ř. z. ze dne 12. 12. 1911. Nařízení vstoupila v platnost 14. 12. 1911. (Str. 6, Fotografický obzor, ročník XX. (1912)). Již před tímto nařízením se amatérské kluby snažily toto rozhodnutí zvrátit podáváním stížností.

kratší zprávy zprostředkovávaly informace o nových technikách, zlepšovacích, o neobvyklých způsobech reprodukce fotografií (např. na nehtu, dřevě), všeobecné informace o rozvoji fotografie ve světě (např. v Japonsku, Americe), či o pronikání a využívání fotografie v různých oblastech a profesích (např. kriminalistika). Přinášela ale i oznámení o povolení/zákazech fotografování v cizích zemích nebo pořádaných výstavách. Velmi záhy se rubrika rozdělila podle oblastí, kterých se týkala. Podrubriky se během let rozrůstaly a zase zmenšovaly. Stálící byly podrubriky „pozitivní proces“, „proces negativní“, „výstavy“, které později získaly svou vlastní rubriku mimo „drobné zprávy“. Mezi další patřily např. Ateliér a jeho součásti, Stroje a potřeby fotografické, Vývojky, Objektivy, Různé, později i Kinematografie.

Sbírka receptů (nebo také Sbírka vyzkoušených receptů, Fotografický receptář)

Od roku 1901 se objevuje samostatná rubrika „Sbírka receptů“, která se týkala praktické fotografie, zejména vyzkoušených fotografických receptů a kterou přinášel František Mrskoš. Dříve podobné články byly součástí drobných zpráv. Rubrika se dále dělila podle fotografických procesů na „Positivní proces“ a „Negativní proces“. Jak sám název napovídá, týkaly se jednotlivých fotografických procesů a přenášely jak vyzkoušené recepty, tak různé rady od zkušenějších členů klubu. Rubrika skončila v roce 1913.

Otázky a odpovědi

Nedílnou součástí téměř všech časopisů je listárna. F.O. měl rubriku „Otázky a odpovědi“, kde se měli amatéři vzájemně dotazovat a odpovídat si na problémy spojené s pořízením fotografie. Později dotazy zodpovídala přímo redakce. Tato rubrika se ve F.O. objevovala a zase mizela. Nebyla tak rubrikou pravidelnou.

Klubové zprávy (nebo také Zprávy spolkové a odborové)

Poslední část časopisu patřila klubovým zprávám, které zabíraly další čtvrtinu listu. Jednalo se o zápisy z výborových schůzí, členských schůzí a valných hromad nejen ČKFA v Praze, ale i klubů, které přijaly F.O. jako svůj klubový orgán. Později časopis otiskoval i zprávy ze spřátelených klubů, které F.O. jako svůj klubový orgán neměly. V této rubrice se také nacházely zprávy výboru členům ČKFA týkající se např. používání klubových místností, členských příspěvků, okružních map, knih vycházejících pod hlavičkou klubu, plánovaných výstav apod.

Literatura

V závěru čísla byl většinou ještě otištěn přehled předplacených časopisů, které došly do knihovny klubu a nově vyšlé odborné knihy s krátkým představením či recenzí. Ze začátku se v seznamu knih našly i knihy, které se z dnešního pohledu fotografie týkaly jen vzdáleně, např. se jednalo o knihu, která měla jako ilustrace fotografie. V době na přelomu století šlo ale o neobvyklou záležitost, která byla chápána jako propagace fotografie.

Obrazové přílohy

Obrazové přílohy byly důležitou částí Fotografického obzoru. Jejich největším úkolem byla prezentace prací členů ČKFA⁷⁴ a české amatérské fotografie vůbec. Téměř po celou dobu vydávání F.O. si odpovědní redaktoři stěžovali na nedostatek fotografií, ze kterých by mohlo být vybíráno pro obrazové přílohy a vyzývali členy k zasílání svých prací. Ze začátku nebyly přílohy pravidelnou každoměsíční součástí čísla. Často se ovšem stalo, že avizovaná příloha nebyla k danému číslu přiložena a docházelo ke zpožděním kvůli technickým problémům v tiskárně. Od roku 1911 se obrazová příloha stala pravidelnou součástí každého čísla a čítala jednu celostránkovou fotografii. Zároveň v rámci čísla bylo i několik malých fotografií v rámci textu.

5.1.3. Redaktoři Fotografického obzoru v období 1893 – 1921

JUDr. Jaroslav Haasz (1860 – 1939)

Redaktorem 1893 – 11/1895

Narodil se roku 1860 v Praze. V roce 1877 maturoval na Akademickém gymnáziu v Praze a ve studiích dále pokračoval na pražské Karlově univerzitě. Studoval filozofii a právo (doktorát práv 1884). Na přelomu 70. a 80. let 19. století aktivně působil v literárním a řečnickém spolku Slavie. Podílel se na organizaci Všeobecné zemské výstavy v r. 1891 a Národopisné výstavy v r. 1895. Kromě amatérské fotografie se zajímal o filatelii a později se věnoval studiu japonštiny.

Pracoval na Zemském výboru království českého (od 1886). Nejdříve jako koncipient a od r. 1892 jako sekretář. V jeho kompetenci byla péče o hospodářské školy,

⁷⁴ od roku 1913 mohl F.O. zveřejňovat i práce nečlenů ČKFA (str. 33, Fotografický obzor, ročník XXI. (1913)).

Zemský archiv, Národní muzeum aj. Po převratu v r. 1918 se stal tajemníkem Národního shromáždění, odkud odešel do penze v r. 1920. Věnoval se i pedagogické činnosti.

Vydal básnickou sbírku „Jeřabiny“ (1918), přeložil Ch Baudelaira (Výběr z květů zla, 1919) a Litevské písně lidové (1937). Spolupracoval s redakcí Ottova slovníku naučného (do r. 1894).

Členem KFA v Praze byl od r. 1890. V letech 1891 – 1892 byl jeho předsedou. Stal se prvním odpovědným redaktorem Fotografického obzoru a to od začátku jeho vydávání v r. 1893 do listopadu 1895, kdy se vzdal funkce redaktora (důvody neznáme). Do Fotografického obzoru hojně přispíval i poté. V roce 1903 byl jmenován čestným členem klubu.

Zemřel v lednu 1939 v Praze. Ač byl aktivním fotografem amatérem a v začátcích Fotografického obzoru jeho redaktorem, časopis o jeho úmrtí nijak nereferoval.

MUDr. Josef Němeček (1848 – 1903)

Redaktorem 11 – 12/1895

MUDr. Němeček byl členem klubu od r. 1890 a v období 1893 – 1897 byl jeho předsedou⁷⁵. Stejně jako JUDr. Haasz byl v r. 1903 jmenován čestným členem. V době jeho aktivního působení v klubu se klub přestěhoval do nových spolkových místností a pořádal členskou výstavu v r. 1895 a o dva roky později velkou výstavu na Žofíně. Po vážné nemoci zemřel v červenci 1903.

Josef Kafka (1858 – 1929)

Redaktorem 01 - 03/1896

Krátkou dobu působil na pozici odpovědného redaktora Josef Kafka. Význačný přírodovědec a zoolog, ředitel geologicko-paleontologických sbírek Národního muzea v Praze (1918 – 1923), autor mnoha vědecko-populárních publikací, např. Kafkův ilustrovaný průvodce po Království Českém – 18tidlný turistický průvodce. Byl redaktorem Fotografického věstníku, řídil časopis Vesmír a Grégrova příručka. Významná osobnost československého rybářství a akvaristiky. Taktéž spolupracoval

⁷⁵ Kvůli vážné nemoci se funkce předsedy na konci r. 1897 vzdal.

na organizaci Jubilejní zemské výstavy v r. 1891 a národopisné výstavy v r. 1895. Byl jedním z účastníků založení Klubu fotografů amatérů v Praze v r. 1889.

František Dvořák (1857 – 1942)

Redaktorem 04/1896 – 12/1909

Byl jedním z ustavujících členů KFA v Praze. V klubu se kromě redigování Fotografického obzoru zasloužil o založení a vedení diapozitivního kroužku. V roce 1919 se stal čestným členem Českého klubu fotografů amatérů v Praze. Kvůli neshodám při sjednávání nové smlouvy mezi redakcí a klubem skončil František Dvořák jako redaktor FO. Od roku 1910 byl odpovědným redaktorem časopisu Fotografický věstník, kde působil do roku 1917.

V civilním životě byl účetní. Zajímal se také o starožitnosti, byl členem Společnosti přátel starožitností. Zemřel v ústraní v roce 1942 ve věku 85 let.

František Mrskoš (1866 – 1928)

Redaktorem 01/1910 – 12/1921

Členem klubu byl od r. 1895 do roku 1922. V roce 1909 se stal čestným členem ČKFA v Praze. Dlouhá léta byl členem jeho výboru, ve kterém vystřídal několik funkcí včetně funkce jednatele klubu. Byl jedním z pravidelných přispěvatelů Fotografického obzoru. Byl součástí vítězného „družstva“, které převzalo vedení časopisu⁷⁶ v roce 1910. Funkce odpovědného redaktora byla svěřena jeho osobě. Časopis úspěšně vedl i během 1. světové války a kritických let po převratu a založení republiky v r. 1918.

Stál u zrodu mnoha klubových aktivit, jako např. inicioval, aby jubilejní výstava v r. 1899 byla výstavou uměleckou. Podílel se na založení Svazu československých klubů fotografů amatérů, kterému později věnoval veškerý svůj zájem. Stal se redaktorem svazového orgánu „Rozhledy fotografa amatéra“, byl jeho účetním a to až do své smrti v roce 1928. V roce 1927 byl jmenován čestným členem Svazu.

Pracoval jako účetní a po vzniku Československé republiky se stal vrchním účetním radou na Zemské správě politické. Vydal a redigoval několik odborných publikací,

⁷⁶ Vladimír Fanderlík, prof. Viktorín Vojtěch, František Mrskoš, prof. Vladimír Novák

např. Chemické názvosloví pro fotografy (spolu s prof. dr. Milbauerem), Sbírnka fotografických předpisů, Kapesní kalendář fotografů amatérů aj.

František Mrskoš byl významnou osobností světa amatérské fotografie, jak uvedl i v jeho nekrologu na stránkách Fotografického obzoru Karel Dvořák.

„...Nám zbývá jenom říci: zemřel člověk dobrý, jenž znal mimo rodinu jedinou lásku, věc fotografie amatérské, jenž měl jen jedinou vášeň, pracovat pro svůj ideál neúnavně, oddaně a bez oddechu po celý život. Pracovali jsme dlouho společně, ruku v ruce, a jestli někdy se mínění rozcházela, náhledy různily, přirozená noblesa Mrskošova a obětavý idealismus jeho nás svedl opět ve společné práci tak, že před jeho popelem stojíme v hlubokém žalu a skláníme čelo bez výhrad v úctě před nezměrnou náplní jeho zásluh.“⁷⁷

5.1.4. Členové redakce a významní přispěvatelé Fotografického obzoru v období 1893 - 1921

Karel Dvořák (1859 – 1946)

Významná osobnost českého amatérského světa. Členem ČKFA v Praze byl od roku 1890. Stál u zrodu Klubu fotografů amatérů v Olomouci (1913), kterému byl prvním předsedou. V civilním životě byl úředníkem na železnici. Díky svému zaměstnání působil v Podmoklech, Lounech, Praze a Olomouci. Všude rozvíjel amatérskou fotografii. V roce 1919 se vrátil do Prahy, kde působil na ministerstvu železnic jako přednosta finančního oddělení. Ihned se aktivně zapojil do života ČKFA v Praze. V letech 1903, 1925 – 1928 byl starostou ČKFA v Praze. V roce 1920 se stal jeho čestným členem. Působil i ve Svazu československých klubů fotografů amatérů, kde byl v letech 1920 a 1921 jeho předsedou. V roce 1927 byl jmenován jeho čestným členem.

Do Fotografického obzoru pravidelně přispíval od r. 1895 až do 40. let 20. století. Jeho články se zabývaly jak odbornou tematikou, tak se věnoval tématu směřování a cílům amatérské fotografie včetně jejich umělecké hodnoty. Byl zastáncem tzv. čisté fotografie.

⁷⁷ str. 129, Fotografický obzor, ročník XXXVI (1928)

Jeho nejznámější fotografie je velkorozměrná fotografie panoramatu Prahy⁷⁸. Velmi se věnoval národopisu a patřil k velkým propagátorům národopisné fotografie a také projekční fotografie, kterou považoval za důležitou pro lidovou osvětu.

V ročníku XLVII. (1940) je článek věnovaný Karlu Dvořákovi k jeho tehdejšímu jubileu 80 let, kde byla také otištěna jeho fotografie s heslem, které pěkně shrnuje jeho celoživotní snažení a cíle:

„Česká fotografie amatérská splní jen tehdy národní svou povinnost, dá-li veškeren svůj um do služeb hesla: „Poznej svou vlast!“

Fanderlík, Vladimír (1877 – 1946?)

Člen redakce 1910 – 1921; 1941 - 1943

Poprvé se jeho články a příspěvky začaly objevovat ve Fotografickém obzoru v r. 1907. Byl jedním z členů družstva, kterému byla svěřena od roku 1910 redakce F.O. Do Fotografického obzoru přispíval články až do 40. let., kdy byl zároveň i členem redakční rady (1941 – 1943). Krátký čas působil v Praze a pak se přesunul do Moravské metropole Brna, kde stál u zrodu tamního Českého klubu fotografů amatérů v Brně (1907), kde se stal jeho jednatelem. V civilním životě byl nejdříve zemským místotajemníkem v Brně. Po 1. světové válce, které se aktivně účastnil, působil jako tajemník Zemského výboru v Brně.

Kromě odborných článků přispíval hlavně recenzemi výstav a různými fejetony.

PhDr. Husník, Jaroslav (1871 – 1912)

Byl spolumajitelem firmy Husník & Häusler, kterou založil jeho otec prof. Jakub Husník. Studoval chemii a fyziku, v roce 1896 získal doktorát z filozofie. Byl členem několika zahraničních fotografických spolků včetně c. k. fotografické společnosti ve Vídni. Členem ČKFA v Praze byl od roku 1890. Do Fotografického obzoru přispíval zejména v 90. letech 19. století odbornými články.

⁷⁸ Zvětšenina fotografie měla rozměry 100 x 250 cm a byla zhotovena pro výstavu ČKFA v roce 1903, str. 82, Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühldorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

Imlauf, Jindra (1881 – 1921)

Jeho život byl poznamenán vážnou nemocí. Potýkal se s kostní tuberkulózou, která mu částečně a později i plně znemožňovala žít normální život. Většinu svého života strávil v Novém Městě nad Metují. Kromě odborných publikací⁷⁹ a povídek napsal např. román „Samojed“ (1918) a cestopis „Za ruskou hranicí“ (1907). Udržoval korespondenci s Josefem Svatoplukem Macherem nebo Eliškou Krásnohorskou. Z fotografických kruhů udržoval vřelé přátelství s Jaroslavem Petrákem a Františkem Mrskošem. Byl členem Spolku spisovatelů belletristů „Máj“.

Členem KFA v Praze byl od prosince r. 1898. Do Fotografického obzoru začal přispívat vzápětí. Byl jeden z těch, kteří kromě odborných článků přispívali i články zabývajícími se směřováním amatérské fotografie a jejími cíli. Snažil se o propagaci amatérské fotografie mezi širokou veřejnost a hlavně novináře, kteří měli pomoci šířit povědomí o amatérské fotografii. Jeho články, které se nezabývaly odbornými záležitostmi fotografie, byly velmi národnostně orientované. Byl iniciátorem ankety „Kdo jsme“ na stránkách Fotografického obzoru⁸⁰.

Jeho nemoc ho dostihla ve věku 40 let a jeho přítel František Mrskoš na něj vzpomínal v nekrologu uveřejněném v dvojčísle 7. – 9. 1914

„Jeho dopisy, jež doprovázely vždy zasílané literární příspěvky pro Fotografický Obzor, oplývaly mnohdy živým samorostlým humorem, ale mnohdy tesknily řádky jeho, kde rozepsal se o prchajícím svém zdraví. Tak ještě v zimě mi napsal: „Tak buďte hezky zdrav! Já nejsem. Potíže se množí. Ted' mám i pravou nohu tak pěknou, že sotva, s bolestí, mohu chvíli sedět a při stání není mnohem lépe... Inu stárnu a zdá se, že je to všecko přípravou na cestu bez návratu... Já bych ještě nerad. Mám ještě dosti, co bych rád svému milovanému národu československému po sobě zanechal; snad mé dílo se mnou hned nezapadne! Bohu poručeno!“⁸¹

Články Jindry Imlaufa jsou v kontextu celého Fotografického obzoru jasně rozpoznatelné. Jeho literární nadání a národní uvědomění v nich bylo oproti jiným jasně patrné.

⁷⁹ např. Vytvoření pozvolné a časové (Praha, 1918); Pigment čili uhlotisk (Praha, 1920) atd., str. 32, Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühlendorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

⁸⁰ více kap. 5.1.1.

⁸¹ Fotografický obzor XXIX. (1921), str. 46-47

Prof. Ing. Dr. Jaroslav Milbauer (1880 – 1959)

Členem redakce 1917 – 1921; 1941 - 43

Byl profesorem chemické technologie látek anorganických a praktické fotografie na Českém vysokém učení technickém v Praze. Rektorem ČVUT byl v letech 1933 – 1934. Napsal několik odborných fotografických publikací, např. Sbíрку fotografických předpisů, díl II. Tónovací předpisy (Praha, 1920).

Byl aktivním přispěvatelem odborných článků do Fotografického obzoru ještě předtím, než se stal členem redakce.

Prof. PhDr. Novák, Vladimír (1869 – 1944)

Člen redakce 1910 – 1921

Profesor obecné a technické fyziky na České vysoké škole technické v Brně. V letech 1911 – 1912 a 1921 – 1922 byl jejím rektorem. Vystudoval gymnázium v Praze a posléze filosofickou fakultu na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě (doktorát 1892).

Na brněnské technice zřídil vědeckou fotografickou laboratoř, ve které zkoušel novinky z fotografie a zdokonaloval známé fotografické procesy. Výsledky své práce publikoval v časopisech a na přednáškách. Spolupracoval s Ottovým slovníkem naučným a Technickým slovníkem, kde zpracoval heslo o fotografii. Vydal několik odborných fotografických publikací, nejznámější byla „Praktická fotografie“ poprvé vydaná v roce 1926.

Byl prvním předsedou Českého klubu fotografů v Brně. Jeho články ve Fotografickém obzoru byly téměř výhradně odborné.

MUDr. Panýrek, Duchoslav (1867 – 1940)

Významný popularizátor lékařské vědy a zdravotních znalostí. Absolvoval medicínu na pražské univerzitě v roce 1895. Pracoval jako chirurg na několika klinikách, byl soukromým docentem nauky o první pomoci při úrazech a náhlých onemocněních. Za balkánské a 1. světové války byl vojenským chirurgem. Poté působil jako školní lékař a v roce 1919 se stal vedoucím školních lékařů hlavního města Prahy. V roce 1937 odešel do důchodu.

Byl členem mnoha spolků a lékařských organizací, např. Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj, spolku Svatobor, Spolek čes. lékařů). Spolupracoval s Ottovým slovníkem naučným. Ve Fotografickém obzoru přispíval v období 1900 – 1909. Jeho články se zabývaly především fotografií v lékařství.

Petrák, Jaroslav (1883 – 1917)

Byl prvním teoretikem české fotografie. Pracoval v Technologickém průmyslovém muzeu v Praze, kde se později stal vrchním oficiálem. Podílel se na expozici o fotografii. Byl aktivním členem ČKFA v Praze (od r. 1903), působil i ve výboru klubu. Pro neshody s vedením klubu byl z ČKFA v r. 1913 vyloučen⁸². Byl autorem několika publikací o fotografování a umělecké fotografii. Mezi jeho nejznámější knihy patří „Žeň světla a stínu, problém umělecké fotografie v theorii a praxi s uměl. přílohami“ (1910) nebo „Fotografické Vademecum“ (1913).

Jeho články se zabývaly kromě odborných pojednání o fotografických technikách, také uměleckou stránkou fotografie. Přispíval v období let 1906 – 1912.

Stifter, Antonín (1855 – 1910)

Křinecký lékárník A. Stifter patřil k první generaci amatérských fotografů u nás. Věnoval se všem oborům fotografie, nejvíce se ale zajímal o chemické procesy a krajinářskou fotografii. Byl první fotoamatér, na jehož snímku bylo poodhaleno ňadro. Vzhledem ke kompozici celé fotografie se ale ještě o aktu nedá přímo mluvit⁸³. Publikoval v mnoha časopisech. Mimo jiné vydal i knihu o historii Křince. Své práce doprovázel fotografiemi. Jako jeden z prvních často podepisoval své pozitivy, uváděl na nich data pořízení a název, někdy i se jménem modelu.

Přispěvatelem Fotografického obzoru byl hlavně v devadesátých letech 19. století. Jeho články se vesměs zabývaly odbornou tematikou.

Po A. Stifterovi se dochovalo mnoho pozitivů i negativů. Jde tak svým rozsahem o největší dochovaný celek z generace prvních fotografů amatérů. Část najdeme v muzeu v Poděbradech a menší soubor v Archivu Národního muzea.

⁸²Záminkou k vyloučení J. Petráka byla zřejmě kritika „národní vlažnosti“ předsedy klubu během jeho přednášky ve Vídni – přednáška byla v němčině a do češtiny byla překládána (str. 260, Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918, Pavel Scheufler, Akademie múzických umění, Praha 2013).

⁸³ str. 333, tamtéž

Špillar, Rudolf (1878 – 1949)

Malíř a nadšený fotograf amatér, který zúročil své poznatky z oblasti fotografie v několika příručkách, kdy nejznámějším se stalo „Kompendium praktické fotografie pro amatéry“, který napsal spolu s kolegou Janem Špiňarem. První vydání vyšlo v r. 1907 a došlo k několika reedicím.

Pocházel z Plzně z rodiny finančního úředníka. Měl dva bratry Jaroslava a Karla, kteří byli malíři. Po ukončení studií se stal úředníkem. V roce 1919 začal navštěvovat Akademii výtvarných umění, speciální školu prof. V. Nechleby, kterou navštěvoval až do roku 1923. Jeho malířská díla se nacházejí např. v Galerii bratří Špillarů v Domažlicích.

Do Fotografického obzoru přispíval převážně odbornými články.

Prof. Dr. Vojtěch, Viktorin (1879 – 1948)

Členem redakce 1910 – 1912

Profesor fotochemie a vědecké fotografie na Karlově univerzitě. Od roku 1920 byl ředitelem Státní grafické školy v Praze. Ve třicátých letech 20. století se věnoval výzkumu pravosti Rukopisů královédvorského a zelenohorského.

V redakci Fotografického obzoru byl jen krátce. Jeho přispěvatelská aktivita také nebyla četná a jednalo se převážně o články odborné.

Ostatní

Do Fotografického obzoru krátce přispívali i další význačné osobnosti české fotografie jako např. V. J. Buřka a František Drtikol.

5.2. Fotografický obzor 1922 – 1944

5.2.1. Historie, 1922 - 1944

V roce 1922 se Fotografický obzor vrací do majetku ČKFA v Praze a redakci převzal Augustin Škarda jako odpovědný redaktor. Jako svůj cíl si redakční rada stanovila, že F.O. bude „časopis, který bude seznamovati jak začátečníky, tak i vyspělé amatéry se vším, co na odborném poli doma i jinde jest nového, pozoruhodného,

*vlastní jich práci prospěšného*⁸⁴. Pod vedením A. Škardy získal F.O. nový rozměr a strukturu. Objevuje se i samostatná rubrika „Kinematografie“.

O rok později, v roce 1923, vypsal F.O. svou první obrazovou soutěž Fotografického obzoru, kterou vyhrál Ing. Jaroslav Krupka z ČKFA v Praze s fotografií „Jarní mraky“. Hned následující rok vypsal F.O. svou druhou obrazovou soutěž, ale pak se na delší dobu s pořádáním soutěží odmlčel.

V prvním čísle ročníku XXXIII. (1925) se můžeme dočíst, že toto číslo vyšlo v nákladu 6.000 výtisků a své odběratele má kromě Berlína, Londýna i v U.S.A., Austrálii nebo Číně. Stejně jako v minulých ročnících redakce apelovala na své odběratele, aby doporučovali F.O. svým známým a rozšířili tak počet jeho předplatitelů. Jak sama redakce uvedla na závěr XXXIV. ročníku (1926) „...F.O. není vydáván pro zisk, veškeré pokladní přebytky administrace jsou věnovány na jeho výpravu a povznesení jeho úrovně literární a obrazové...“⁸⁵.

Od roku 1926 najdeme na poslední stránce krátkou humoristickou rubriku později doprovázenou kresleným vtípem s fotografickou tematikou. V tomto roce se také po dlouhé době objevila ve F.O. anketa pro čtenáře, kde se redakce dotazovala „Jaký cíl sledujete ve fotografii a jaké cesty k jeho dosažení volíte?“ Anketa měla podat „obraz o snahách způsobu tvorby našich fotografických pracovníků“⁸⁶. Původně měla anketa probíhat pouze do konce března 1926, ale pro hojnou účast byla redakcí prodloužena do poloviny dubna 1926. Nejlepší odpovědi byly odměněny volným předplatným F.O. na rok 1927. Všech pět výherců se shodlo na tom, že fotografie je pro ně uměleckým vyjádřením, i když každý z nich k němu docházeli rozdílně. Je tak viděn značný posun ve vnímání fotografie jako nositele umělecké hodnoty. Ještě před 20 lety v rámci ankety J. Imlaufa „Kdo jsme?“ se objevovaly názory, že fotografie není uměním.

V roce 1927 a 1928 se na stránkách F.O. rozběhla diskuse na téma tzv. „čisté fotografie“⁸⁷ a ušlechtilých tisků. Rudolf Paďouk⁸⁸ svým článkem „Proti proudu“

⁸⁴ str. 1, Fotografický obzor, ročník XXX. (1922)

⁸⁵ str. 184, Fotografický obzor, ročník XXXIV. (1926)

⁸⁶ str. 8, tamtéž

⁸⁷ pozn. autorky: čistou fotografií byla nazývána fotografie, kdy z negativu byl vytvořen pozitiv, do kterého se nijak nezasahovalo. Byl věrným obrazem negativu. U ušlechtilých tisků mohl fotograf do pozitivu zasáhnout (např. zvýraznit určité partie fotografie, mohl ovlivnit kontrast, tonalitu apod.) a tím ovlivnit výsledek.

⁸⁸ více o R. Paďoukovi v kapitole 5.2.4.

vyzýval, aby se nezapomnělo na ušlechtilé tisky a ponechala se fotografovi volnost, jakým způsobem chce tvořit, aniž by byl svazován tehdejší naukou o čisté fotografii. Na to mu o pár čísel dále odpověděl ing. Lauschmann⁸⁹ článkem „Po proudu“, kde naopak vyzdvihoval onu čistou fotografii, která jako jediná může zajistit svébytnost fotografie. Tato polemika neprobíhala jen na stránkách F.O., ale i ve fotografickém světě, kde se střetávala stará generace s novou, která vyznávala právě ryzí fotografii, která byla pořizena pouze fotografickými metodami bez jakýchkoli zásahů. Diskuzi ve F.O. završil ing. Přemysl Koblic⁹⁰ článkem „Mezi proudy“ o snu svého alter ega Fotolína Matláka, kde s nadhledem a lehkou ironií ukazoval, jak je jakýkoli boj mezi oběma tábory vlastně zbytečný a umělec by neměl být svazován tím nebo oním a má právo tvořit volně.

Část ročníku XXXVI. (1928) byla věnovaná I. mezinárodnímu fotografickému salonu v Praze, který pořádal Svaz ČsKFA.

V roce 1929 bylo rozhodnuto, že od roku 1930 se sloučí Fotografický obzor a Rozhledy fotografa amatéra a vydávání F.O. přejde do rukou Svazu ČsKFA. Jednou z podmínek předání bylo, že pokud Svaz nebude moci nebo chtít někdy v budoucnu F.O. vydávat, předá ho zpět do majetku klubu⁹¹. Fotografický obzor se tak stal svazovým orgánem Svazu ČsKFA. Sloučením obou časopisů se rozrostla i redakční rada, která v té době čítala 16 osob⁹².

Od březnového čísla ročníku XXXIX. (1931) začal F.O. vycházet již k prvnímu dni v měsíci. Stalo se tak na žádost nejen čtenářů ale i inzerentů, fotoobchodníků a knihkupců. V tomto ročníku se znovu objevila obrazová soutěž F.O.

Na začátku 30. let dolehla na F.O. všeobecná hospodářská krize. Časopis byl nucen kvůli snížení inzerce sáhnout k úsporným opatřením, která spočívala hlavně v omezení obsahu časopisu a to jak v textové, tak v obrazové části. V čísle 4/1932 píše redakční rada čtenářům:

„NAŠIM ČTENÁŘŮM! Ač v odbytu fotografických výrobků není v ČSR zratelná krize, poklesl následkem zostřených devisových předpisů dovoz zahraničních výrobků

⁸⁹ více o ing. Lauschmannovi v kapitole 5.2.4.

⁹⁰ více o Přemyslu Koblicovi, kapitola 5.2.3.

⁹¹ str. 128, Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühlendorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

⁹² Nejvíce měla redakční rada 17 osob a to v letech 1932 a 1933 a nejméně 2 osoby v období 10/1939 -03/1941.

*fotografických do republiky. Tím zmenšila se ovšem také inserce zahraničních továren ve F.O., která přispívá k tomu, aby časopis mohl býti při levné ceně bohatě vypraven. Úbytkem inserce jsme tudíž přinuceni k restrikci obsahu F.O., abychom dosáhli rovnováhy ve svém rozpočtu...*⁹³

Díky zvýšení členských příspěvků mohl v r. 1933 F.O. znovu rozšířit obrazovou část. Inzertní krize ovšem stále trvala. Díky nepříznivé finanční situaci musel Svaz ČsKFA zrušit ceny v obrazové soutěži F.O. V tomto roce také svaz pořádal II. mezinárodní fotografický salon a F.O. věnuje této události obrazové přílohy ve dvou číslech daného ročníku.

V prvním čísle ročníku XLII. (1934) byl otištěn rozhovor s významným českým fotografem amatérem Karlem Dvořákem, který slavil 75. narozeniny. Ve F.O. se jednalo o neobvyklý a ojedinělý čin. Předtím a ani potom již ve F.O. tento typ novinářského útvaru nenajdeme.

Rok 1935 s sebou přinesl novou úpravu Fotografického obzoru, která se ovšem neosvědčila a v následujícím ročníku se vrátil k předchozí úpravě. V ročníku XLIII. (1935) rozpoutala kritika III. mezinárodního fotografického salonu bývalým členem redakční rady Jiřím Jeníčkem nebyvalou diskuzi mezi čtenáři a redakcí. Spor mezi Jiřím Jeníčkem a Svazem ČKFA měl svou soudní dohru, kdy se Svaz musel J. Jeníčkově veřejně omluvit. Učinil tak ve 2. čísle, ročníku XLIV. (1936).

V květnu 1936 se vzdal své funkce odpovědného redaktora Augustin Škarda. Nahradil ho ing. Přemysl Koblic, který tuto funkci zastával pouze od června do prosince 1936, kdy požádal z osobních důvodů o zproštění funkce redaktora. Ač byl ve funkci redaktora krátce, dokázal F.O. směřovat novým směrem. V prvním čísle, které již vyšlo pod jeho vedením, uveřejnil článek, kde vysvětlil svou ideu, jak by časopis měl být veden a jaké by měly být podle něj jeho cíle.

„...Hlavním duchem časopisu je všestranné povznesení naší fotografie, aby byla svoje, tvořená v duchu doby, československého prostředí a při úplné tvůrčí svobodě. Tvořit znamená nenabodovat a neopisovat. Aby se čtenáři naučili tvořit, k tomu je třeba přinášet jim příklady a vzory a tím ze všech vychovávat skutečné autory, pokud

⁹³ str. 69, Fotografický obzor, ročník XL. (1932)

*jimi ovšem již nejsou. Chceme tvořit časopis, který by za účasti možno všech přinášel nejlepší z nejlepšího, a to jak textově, tak obrazově...*⁹⁴

Dále shrnuje v několika bodech, jak toho lze podle něj dosáhnout. Oproti předchozím redakcím a redaktorům přináší trochu jiný pohled na cíle nejen časopisu, ale i amatérské fotografie vůbec. Ve F.O. tak dostávají větší prostor nové fotografické metody a postupy a stal se opravdu striktně odborným časopisem.

Jak bylo výše uvedeno, v prosinci 1936 se Př. Koblic vzdal funkce redaktora a na jeho místo byl zvolen dosavadní člen redakční rady František Oupický⁹⁵, který časopis redigoval do konce roku 1938.

Události konce září 1938, mnichovská dohoda, ovlivnily i F.O. V článku „1938 a další“ uveřejněném v posledním trojčísle roku 1938, starosta Svazu Karel Jičínský vysvětloval vzniklou situaci:

*„Neuškodí, připojíme-li na konci roku několik poznámek k jeho průběhu, a uvědomíme-li si, co očekáváme od roku příštího. Ten letošní nevynikal klidem. Květnová předehra skončila neblahým finalem v září a říjnu, kdy sousedním státům byla postoupena značná a významná část našeho státního území...neklidná doba způsobila, že mnoho z promyšlených programů nebylo splněno... I jiné časopisy stihl stejný osud; zmenšený obsah a méně skvělou úpravu mají nejrůznější týdeníky a měsíčníky...“*⁹⁶

Podobně začínal svůj článek i odstupující odpovědný redaktor Fr. Oupický ve svém článku v rámci rubriky „Hovorna redakce“:

„ Události koncem září a všecko, co po nich následovalo, zasáhly mocně do celého našeho života. Není tedy divu, že ani náš list nebyl ušetřen a že 10. číslo nevyšlo v obvyklou dobu. K tisku bylo všechno připraveno, sazba úplně hotova, obrazová příloha už na válci ve stroji, inserte ovšem úplně žádné. Do toho přišla všeobecná mobilisace a tím i nejistota, co bude dále. Dalo se s určitostí předpovídati, že

⁹⁴ str. 121, Fotografický obzor, ročník XLIV. (1936)

⁹⁵ více o Fr. Oupickém v kap. 5.2.3.

⁹⁶ str. 158, Fotografický obzor, ročník XLVI. (1938)

*rozeslaná čísla budou vracena pro nedoručitelnost, zabírání území přineslo nejistotu také v stanovení celkového nákladu...*⁹⁷

Těsně před tiskem se rozhodlo, že do vyjasnění situace v zemi, nebude F.O. vydáván. Do toho bylo stále více jasné, že tehdejší finanční situace časopisu i Svazu nedovoluje zachovat stávající rozsah listu. Zmenšení území Československa silně zasáhlo do členské základny Svazu, která se tak snížila o polovinu. Vybrané příspěvky od členů Svazu a inzerce nepostačovala pokrýt náklady. O příštím osudu F.O. měla rozhodnout mimořádná valná konaná v lednu 1939. Ročník 1938 byl uzavřen trojčíslem.

Na zmiňované lednové valné hromadě Svazu se rozhodlo, že vydávání Fotografického obzoru bude svěřeno nakladatelství a vydavatelství Politika, což šlo proti smlouvě mezi ČKFA a Svazem z r. 1929. Tehdejší starosta Svazu Karel Jičínský ovšem disponoval dopisem, ve kterém se ČKFA vzdával nároku na časopis a svolil k jeho předání novému vydavateli. Smlouva z roku 1929 se měla údajně ztratit.⁹⁸ V zodpovědnosti Politiky byla administrativní stránka vydávání časopisu. Redakce byla nadále v režii Svazu. Díky předání F.O. do nakladatelství Politika se časopis dostal i mezi nečleny Svazu ČKFA. Předtím bylo získání časopisu vázáno pouze na předplatné nebo na členství v klubu, který byl sdružený ve Svazu ČKFA. Jelikož Politika distribuovala F.O. i na stánky, tak se stal F.O. časopisem opravdu všech fotografů amatérů.

Rok 1939 byl ve znamení oslav 100 let od vzniku fotografie. Výročí byla věnována část čísla 10-11/1939. Začátek jara 1939 přinesl změnu ve státním uspořádání a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava. F.O. na tuto změnu reagoval článkem „V nových poměrech“ v rámci rubriky „Zprávy Svazu klubů fotografů amatérů“

„...Dnešní doba ukládá, abychom všechno své konání podřídili zájmům národního života. Práce pro národ je prací drobnou, ale vytrvalou...Vracíme se k mnohému, co jsme v posledních letech pomíjeli. Zjednodušují se poměry politické. Dřívější metody stranických zájmů a bojů zabíraly mnoho času a energie, které se dnes uvolňují pro zájmy všeobecněji prospěšné. Na všech stranách vidíme soustředování sil v zájmu

⁹⁷ str. 180, tamtéž

⁹⁸ str. 128, Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Josef Mühlendorf a Pavla Vrbová, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

bytí národa, který se opírá o svou kulturu, vybudovanou na základech tisíciletých dějin. Doba přikazuje, aby práce pro náš národ byla zesílena a prohloubena... Za nových poměrů kráčí F.O. nadějně vstříc nebývalým možnostem a při účinné spolupráci zkušených posílí a prospěje naší české fotografii...“⁹⁹

Na poměry F.O. velmi neobvyklé slovo k členům Svazu. Zda bylo myšleno vážně nebo se jednalo o povinné prohlášení představitelů klubu ke svým členům po nástupu nacistické moci, je otázkou. Je ale pravděpodobné, že šlo spíše o druhou možnost

V dalších číslech se v rámci této rubriky objevují články Př. Koblice, kde apeluje na amatéry a na kluby, aby zůstali aktivní a přispívali svou „*prací ke kultuře svého kraje... Aktivní člověk i ve volné chvíli má snahu tvořit, pasivní tvor se může jen bavit. Dnes však není a už nebude doba pro pasivní lidi. Ať už jako jednotlivci či jako celek vždycky byli nakonec nějak bití. Dnešní rušná doba přímo na vás vyžaduje tento vyšší činorodý stupeň zájmu všude, a tedy i v té naší fotografii... potřebujeme vysoce aktivní fotografii, duchem obsahem i rázem českou...“¹⁰⁰.*

V září 1939 resignoval František Oupický na funkci redaktora. Vedení redakce bylo svěřeno Josefu Ehmovi, učiteli na Státní grafické škole v Praze. Časopis redigoval se svým kolegou Jaromírem Funke. Pod jejich vedením získal F.O. ucelený program. Náplň jednotlivých čísel byla vždy vyhlášena na začátku roku. Zároveň s sebou do F.O. přinesli nové progresivní pohledy a směry ve fotografii. Do popředí se více dostává reklamní fotografie nebo fotografie abstraktní. V březnu 1941 bohužel Josef Ehm resignoval, zřejmě pro nepochopení směřování F.O. pod jeho vedením.

Novým odpovědným redaktorem je zvolen Robert A. Šimon a pětičlenná redakční rada je tvořena převážně osobnostmi ze „staré gardy“. Vrací se např. Vladimír Fanderlík a Dr. Jaroslav Milbauer. S novou redakční radou se F.O. vrátil ke konzervativnějšímu zaměření.

Rokem 1942 vstoupil F.O. do svého 50. ročníku. Tomuto výročí bylo věnováno celé 1. číslo. V průběhu roku snížil F.O. počet obrazových příloh a kvůli technickým důvodům byl tento ročník ukončen dvojčíslem (11-12/1942).

⁹⁹ str. 35, Fotografický obzor, ročník XLVII. (1939)

¹⁰⁰ str. 84-85, Fotografický obzor, ročník XLVII. (1939)

V průběhu válečných let nebyl ani Fotografický obzor ušetřen propagandistických sloganů nacistické garnitury. V 9. čísle ročníku XLIX. (1941) tak můžeme najít na titulní straně fotografii busty Antonína Dvořáka a slogan „Říše vítězí na všech frontách pro Evropu“. O necelý rok později najdeme oznámení o konání manifestační schůze českých kulturních organizací jako pietní vzpomínku na říšského protektora Reinharda Heydricha, který podlehl atentátu. Zpráva je ukončena větou:

„Za pracovníky v české amatérské fotografii, která je složkou dnešního života a pomocnicí všech jeho snah, připojuje se bezvýhradně k projevu českých kulturních organizací.“¹⁰¹

Zřejmě šlo o další ukázkou „povinného“ sdělení. Slogany i oznámení o úmrtí říšského protektora byly ale pouze ojedinělé případy.

V dubnu 1943 zemřel Robert A. Šimon a redakce tak ztratila svého odpovědného redaktora. Nahradil jej Václav Neumann. V červencovém čísle vyhlásil Svaz ČKFA¹⁰² soutěž „In memoriam Roberta A. Šimona“ o nejzajímavější článek. Z důvodu větší aktuálnosti a flexibility zrušila redakce programy jednotlivých čísel F.O. V březnu 1944 převzal redakci Václav Štětka. Důvody, které vedly ke změně na místě redaktora, v zápisech ze schůzí výboru Svazu ČKFA bohužel nejsou uvedeny.

V srpnovém čísle ročníku LII. (1944) vyšlo oznámení o zákazu šití a ořezávání F.O. dle vyhlášky ministerstva hospodářství a práce ze dne 5.7. 1944. O měsíc později vyšlo poslední číslo Fotografického obzoru, protože jeho další vydávání bylo vládním nařízením zastaveno a nikdy již nebylo obnoveno. Z čísla bylo jasně patrné, že o možném zastavení vydávání redakce nevěděla.

V září 1944 skončil svou dráhu nejdéle souvisle vycházející český fotografický časopis. K jeho odkazu se přihlásil po válce časopis Československá fotografie, který s krátkou přestávkou na začátku 50. let vycházel až do roku 1993¹⁰³.

V období let 1922 – 1944 si Fotografický obzor stal významným fotografickým periodikem světové úrovně. Značně rozšířil obrazovou přílohu, která stejně jako v minulých letech ukazovala práce fotografů amatérů. V posledních ročnících se

¹⁰¹ str. 187, Fotografický obzor, ročník L. (1942)

¹⁰² Svaz českých klubů fotografů amatérů – po odchodu slovenské části se Svaz musel přejmenovat

¹⁰³ Od roku 1991 vycházela pod názvem Fotografie. V roce 2010 byl přejmenován časopis Photo Life na Československou fotografii.

k přílohám objevovala i věcná kritika, která měla pomoci zlepšit práce jednotlivých fotografů amatérů. Z dnešního pohledu jsou významně hodnoceny ročníky pod vedením Přemysla Koblice a Josefa Ehma, kteří F.O. otevřeli novým moderním směrům ve fotografii. Ač se ve 30. letech několikrát F.O. střetl s jak hospodářskou, tak společenskou krizí, vždy se dokázal přežít. Osudným se mu stal až rok 1944.

Ani v tomto období se F.O. neprofiloval jako periodikum, které by často reflektovalo společenské události a situaci. Oproti minulému období najdeme ale mnohem více informací z obchodního světa jako např. informace o objemu dovozu a vývozu fotografických potřeb, zpráv z továren. F.O. zaznamenal úmrtí Tomáše Alvy Edisona, který ale vlastně souvisel s fotografií. V roce 1937 přinesl informaci o úmrtí bývalého prezidenta T. G. Masaryka a v roce 1938 věnoval F.O. celou obrazovou přílohu 9. čísla X. všesokolskému sletu.

Zabrání Sudet a následná okupace a zřízení Protektorátu Čechy a Morava F.O. nemohl přejít. V rámci různých článků, převážně svazových nebo redakčních zpráv, o nich hovoří. Zejména září 1938 a následné zmenšení našeho území citelně zasáhlo do provozu samotného časopisu. V období Protektorátu se až na ojedinělé případy, z kterých můžeme cítit určitou povinnost, se F.O. striktně držel svého odborného zaměření

5.2.2. Struktura a náplň časopisu v období 1922 - 1944

Jak již bylo uvedeno výše, od roku 1922 převzala Fotografický obzor nová redakce. S novou redakcí se zvětšil rozměr formátu časopisu a trochu pozměnil své rubriky, i když základní členění zůstalo v podstatě stejné. Stěžejní částí časopisu stále zůstávaly velké články, následované různými odbornými rubrikami s kratšími články a klubové později svazové zprávy ze schůzí výboru, valných hromad a informací pro členy. Na významu získala obrazová příloha, která se postupně rozšiřovala. Ve 40. letech měl časopis fotografii na titulní a závěrečné straně obálky a vnitřní obrazová příloha čítala 8 fotografií.

Do posledních čísel ročníku XXXVIII. (1929) měl F.O. 16 stran. Od listopadu 1929 se zvýšil počet stran na 20 a v tomto rozsahu vycházel až do března 1932, kdy díky hospodářské krizi, která dolehla i na F.O., snížil počet stran znovu na 16. Do počtu stran se nepočítala obrazová příloha, která byla také zmenšena, protože její tisk byl

finančně náročný. Ač se redakce snažila zvýšit počet stran, dařilo se jí to vždy jen přechodně. Poslední tři čísla ročníku XLVI. (1938) vyšlo jako trojčíslo ještě v režii Svazu ČsKFA. Od ledna F.O. vycházel pod hlavičkou nakladatelství Politika. V následujících letech značně poklesl počet stran, v začátcích roku 1939 na 8 stran + obrazová příloha, která byla dokonce zvýšena na 12 stran. Postupně se podařilo F.O. rozšířit na původních 16 stran textu.

V rámci celého kontextu struktury Fotografického obzoru se jasně vymyká ročník XLIII. (1935), kdy se zcela změnil vzhled časopisu. Uprostřed strany byl velký článek a po obvodu byly menší tiráží tištěné krátké zprávy ostatních rubrik. Tento vzhled vydržel pouhý rok a od dalšího ročníku se vrátil k původnímu formátu. Osobně musím konstatovat, že se opravdu nejednalo zrovna o přátelský a příjemný formát pro čtení.

Články

Dříve tzv. rozpravné články. Šlo především o delší články zabývající se primárně odbornou tematikou. V menším množství se jednalo o články se zaměřením na uměleckou stránku fotografie nebo o úkolech a cílech amatérského hnutí. Složení článků se oproti minulým ročníkům v podstatě nezměnilo. Ve druhé polovině 30. let je více článků o soudobé moderní fotografii a to zejména díky progresivním redaktorům Př. Koblicovi a Josefu Ehmovi. Ovšem tato éra dlouho netrvala. Ve 40. letech se F.O. vrátil ke konzervativnějšímu zaměření na tradiční fotografii.

Duch času (nebo také Novinky a časovosti, Informace časové od r. 39)

Tato rubrika přinášela informace o novinkách ve fotografickém průmyslu a aktuální zprávy ze světa fotografie jako např. zákazy fotografování nebo různé krátké zajímavé zprávy ze zahraničních časopisů a novin. Později (v r. 1930) se novinky z fotografického průmyslu přesunuly do samostatné rubriky „Z průmyslu a obchodu“ (viz níže).

Z praxe (nebo také Rozhledy pro praxi)

V této části mohli čtenáři najít různé tipy a doporučení stran fotografie včetně odkazu, odkud redaktor čerpal. Rubrika krátce zanikla v roce 1936. O rok později se znovu

objevila, ale už jako podrubrika rubriky „Různé“. Po roce 1939 se již vůbec samostatně neobjevila a byla součástí rubriky Drobné (různé) zprávy.

Vševěd (nebo také Dotazy a odpovědi nebo Přeji si vědět)

V této rubrice redakce odpovídala čtenářům na zajímavé dotazy týkající se fotografie. Rubrika postupně zanikla a po roce 1939 ji již nenajdeme.

Domácí dílna (nebo také Sloupek pro kutily)

Rubrika, která se objevovala pouze ve 20. letech, s krátkým návratem v roce 1935 pod názvem Sloupek pro kutily. Šlo o rubriku, která přinášela krátké články většinou s názornými ilustracemi, jak si vlastními silami vyrobit nebo vylepšit fotografické přístroje nebo temnou komoru apod.

Kinematografie (nebo také Hlídka amatérské kinematografie)

Po dlouhou dobu byla kinematografie součástí fotografického světa a F.O. nemohl zůstat pozadu a od začátku 20. let 20. st. zahrnul kinematografii do náplně časopisu. Rubrika ve F.O. vydržela až do r. 1937, kdy byla stažena. V té době již vycházely samostatné časopisy zabývající se čistě amatérskou kinematografií a to byl také argument pro zrušení této rubriky ve F.O.

Začátečník (nebo také Rady do začátku)

Šlo o stálíci mezi rubrikami ve F.O., i když se proti ní zejména zkušenější amatéři ohrazovali. Začátečníci prý veškeré informace mohou získat z již vyšlých knih pro začínající fotografy a není nutné stále dokola opakovat již řečené. Se změnou redakce v polovině 30. let 20. st. byla tato rubrika zrušena, protože F.O. se chtěl profilovat jako ryze odborný časopis. Předáním F.O. do nakladatelství Politika se F.O. více otevřel široké veřejnosti a vznikla tu potřeba uzpůsobit novým čtenářům i náplň časopisu.

Literatura (nebo také Měsíc v literatuře, nebo Knihy redakci zaslané, nebo Referáty o knihách, nebo Knihy a časopisy)

Tato rubrika nikdy vlastně z F.O. nezmizela a jen během času měnila název a rozsah. Přinášela informace o novinkách ve fotografické literatuře a periodickém tisku. Na krátký čas byla součástí rubriky „Různé“.

Směs (Odevšad něco, Drobné zprávy)

Rubrika přinášející různé zajímavosti ze světa fotografie jak ve světě, tak v tehdejší republice. Dále tam byly informace o tom, jak píšou o F.O. nebo Svazu v jiných časopisech. Otiskovaly se zde i reakce na články ve F.O. od jiných subjektů (časopisů, spolků apod.)

Čtenář má slovo

V rámci této rubriky čtenáři projevovali své názory a reakce na články.

Poznatky k obrazům (Technická data k obrazům, K obrazům, Kritické posudky obrazů)

V polovině 30. let 20. st. se objevuje rubrika, která přináší nejdříve zejména technické informace k fotografiím v obrazové příloze, později k nim přibyla i kritika. Ve 40. letech se tato rubrika stala celkem rozsáhlou. V jednom čísle byly zobrazené technické detaily a v dalším byla kritika.

Z průmyslu a obchodu (nebo také Tribuna průmyslu a obchodu nebo Průmyslové zprávy a novinky)

Rubrika určená oznámením z oblasti fotografického průmyslu a obchodu. Kromě novinek z oboru se zde daly najít informace i z oblasti obchodu, jako např. informace o objemu dovozu a vývozu fotografických potřeb apod. V meziválečném období se F.O. mnohem více zajímal o obchodní záležitosti ve světě fotografie než tomu bylo před rokem 1921.

Humoristický kroužek

V roce 1926 se objevuje na poslední straně čísla tzv. humoristický kroužek. Nejdříve byly na tomto místě psané fotografické anekdoty, později se objevily i kreslené. Tato rubrika skončila se změnou odpovědného redaktora číslem 5/1936 a striktní orientací F.O. na odbornou tematiku.

Soutěže, Výstavy

Rubriky, které přinášely informace o konaných výstavách a soutěžích.

Zprávy redakční a vydavatelské (nebo také Zprávy redakce a administrace nebo Z redakce)

V této rubrice se nacházela redakční oznámení čtenářům, jako informace o zpoždění vycházení, kam zasílat dopisy apod.

Z klubů (Ze svazu ČKFA)

Jelikož byl F.O. nejdříve orgánem klubu ČKFA v Praze a později orgánem Svazu ČKFA, přinášel informace vedení Klubu/Svazu svým členům. Rubrika dále obsahovala zápisy z výborů a valných hromad Klubu a Svazu. Když F.O. převzala Politika, byly těmto zprávám vyčleněny 2 strany. Svaz si tuto rubriku redigoval sám.

Obrazové přílohy

Obrazové přílohy byly v této době již běžnou součástí F.O. a během let se jejich rozsah rozšiřoval. Na konci 30. let dokonce obsahoval v příloze dvanáct fotografií. Po převzetí časopisu nakladatelstvím Politika, dostala se fotografie i na titulní a poslední stránku čísla. Již dříve byla zřídka jednotlivá čísla věnována určitému tématu, nebo a to častěji např. pouze fotografiím z klubových výstav. Za Josefa Ehma se to stalo pravidlem a redakce vždy na začátku roku vyhlášovala témata jednotlivých čísel a podle toho byla také koncipována. Jednalo se např. o témata: zimní fotografie, avantgardní fotografie, portrét, děti ve fotografii, české město atd. Téměř vždy se jednalo o politicky neutrální témata.

5.2.3. Redaktoři Fotografického obzoru v období 1922 – 1944

Augustin Škarda (1879 – 1937)

Redaktorem 01/1922 – 05/1936

V civilním životě byl úředníkem na Zemském správním výboru. Aktivně se účastnil první světové války, kde sloužil jako velitel stanice v hodnosti nadporučíka na předměstí Sarajeva. Byl blízkým spolupracovníkem Františka Drtikola. Jejich nejnámější spolupráce byl cyklus fotografií (olejotisků) Z dvorů a dvorečků staré Prahy.

Od roku 1910 byl členem ČKFA v Praze, kde se velmi aktivně podílel na klubovém životě. Spolu s Františkem Drtikolem vedli před válkou rubriku ve F.O. „Kritika

obrazů“. Od roku 1922 byl odpovědným redaktorem F.O., kterému vtiskl novou podobu a mezinárodní renomé. Stál u zrodu myšlenky vydávat ročenku, která by rekapitulovala českou fotografii za uplynulý rok. Vznikla tak uznávaná publikace „Československá fotografie“, kterou vydával Svaz ČsKFA a kterou od prvního ročníku v r. 1931 do roku 1936 A. Škarda redigoval. Škarda také působil jako redaktor fotografické rubriky Fotosport v časopise Pestrý týden¹⁰⁴. Věnoval se také překladům zahraničních fotografických knih.

Ing. Přemysl Koblic (1892 – 1955)

Redaktorem v 06/1936 – 12/1936.

V redakční radě v letech 1926 – 1932, 06/1936 - 12/1939, 06/1943 – 09/1944

Významná osobnost české fotografie. Vystudoval chemii na C. a k. české vysoké škole technické v Praze. Diplom získal až po skončení 1. světové války, kterou prožil na sočské frontě. Po válce působil až do roku 1935 na Patentním úřadě. Po roce 1935 zasvětil svůj nejen profesní život pouze fotografii. Jeho oblast zájmu ve fotografii byla rozsáhlá. Věnoval se fotografické chemii, optice, zkonstruoval vlastní fotoaparát (tzv. pohotovku). Napsal několik odborných fotografických publikací, např. Žánr – fotografie výjevů (1931), Fotografování v plenéru (1938).

Do ČKFA v Praze přešel v roce 1923 z KFA Královské Vinohrady. Od roku 1926 byl jedním z nejvýznamnějších přispěvatelů Fotografického obzoru. Většina jeho článků byla odborných. Psal také kritiky. Měl své alter ego, Fitolína Matláka, prostřednictvím něhož psal satirické články, pomocí kterých upozorňoval na různé nešvary ve fotografii.

František Oupický (1884 – 1940)

Redaktorem v letech 1937 – 09/1939

V redakční radě v letech 1932 – 09/1939

Vystudoval filosofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze (absolvoval v r. 1909). Za první světové války působil v Pulji jako důstojník pevnostního dělostřelectva. V letech

¹⁰⁴ Jednalo se o jeden z nejlepších českých ilustrovaných časopisů druhé poloviny 20. let a celých let 30. Šlo o nepolitické periodikum, které přinášelo zprávy o dění ve společnosti, výtvarném a dramatickém umění, módě apod. Vycházel v období 1926 – 1945 (Pestrý týden 2.listopadu 1926 – 28. dubna 1945; Vznik, existence a zánik nejlepšího ilustrovaného týdeníku první a druhé Československé republiky a Protektorátu Čechy a Morava; Petr Vilgus, Praha a Opava 2001)

1920 – 1927 vyučoval na gymnáziu v Pardubicích a pak přesídlil do Prahy na reálné gymnázium v Truhlářské ulici. Tam působil až do r. 1939.

Fr. Oupický psal nejenom technicky zaměřené články. V období svého redaktorství, oproti jiným odpovědným redaktorům, více reagoval na články uveřejněné v jiných listech týkající se F.O. nebo amatérské fotografie vůbec. Např. v ročníku XLV (1937) proběhla série krátkých článků v rámci rubriky „Odevšad něco“ na téma živnostníci vs. amatéři.

Josef Ehm (1909 – 1989)

Redaktorem 10/1939 – 03/1941

Významný představil moderní fotografie u nás. Vyučil se fotografem a postupně působil v několika profesionálních atelierech. Učil na Státní grafické škole v Praze v období 1934 – 1946. Od roku 1949 byl členem Spolku výtvarných umělců Mánes. V 60. letech učil na Státní průmyslové škole grafické a FAMU.

Při vedení F.O. spolupracoval s Jaromírem Funke. Za jejich vedení získal F.O. ucelený program, kdy každé číslo tvořilo uzavřený celek. Díky nim také do Fotografického obzoru pronikla moderní a reklamní fotografie. Číslo 11. ročníku XLVIII (1940) bylo celé věnováno abstraktní fotografii. Po stupňující se kritice čtenářů F.O., kteří zřejmě nedokázali vstříbat nové směřování časopisu, se Josef Ehm vzdal funkce odpovědného redaktora.

Robert Antonín Šimon (1875 – 1943)

Redaktorem 04/1941 – 03/1943

Byl členem KFA Královské Vinohrady. Patřil k tzv. staré gardě fotografů amatérů. V letech 1922 – 1924 byl starostou Svazu ČKFA a stal se jeho prvním čestným členem v r. 1925. Podílel se na redakci časopisu Rozhledy fotografa amatéra po celou dobu jeho vydávání, tj. 1921 – 1929. Současně byl i redaktorem Foto-novin, které vycházely v letech 1920 – 1941. V profesním životě byl místoředitelem nakladatelství a vydavatelství Politika. Napsal několik odborných publikací, např. Kompendium praktické fotografie pro amatéry (1935).

Václav Neumann (????-????)

Odpovědným redaktorem 05/1943 – 02/1944

Václav Štětka (???? - ????)

Odpovědným redaktorem 03/1944 – 09/1944

5.2.4. Členové redakce a významní přispěvatelé Fotografického obzoru v letech 1922 – 1944

Fabinger Jaroslav (1899 – 1942)

Celý život se zabýval fotografií. Výdělečně fotil sportovní fotografii, architekturu a reklamní fotografii. Ve volné tvorbě se zaměřil zejména na portrét a akt. Zřejmě od r. 1937 působil jako vedoucí propagace ve Zbrojovce ve Strakonici. Byl jednou z prvních obětí Heydrichiády.

Členem ČKFA v Praze byl od r. 1920. Velmi záhy z něj ovšem vystoupil díky generačním střetům v r. 1922 a byl jedním ze zakládajících členů Fotoklubu Praha. Později se vrátil do ČKFA v Praze. Ve 30. letech se profiloval jako moderní fotograf, který se nechal silně inspirovat Man Rayovou¹⁰⁵ tvorbou. Podílel se na vytváření F.O. v době působení Přemysla Koblice na místě odpovědného redaktora. Ve F.O. publikoval zřejmě jako první podrobný popis Sabatierova efektu včetně ukázek¹⁰⁶.

Funke Jaromír (1896 – 1945)

Člen redakční rady 1938 – 03/1941

Významná osobnost české avantgardní fotografie, která se podílela na konstrukci moderní fotografie u nás.

Původně začal studovat medicínu, ale na přání otce přestoupil na právnickou fakultu UK v Praze, kterou ale nedokončil. Od r. 1920 se věnoval pouze fotografii. Prošel několika kluby amatérských fotografů, např. KFA v Kolíně, Fotoklub Praha. Od roku 1936 působil ve fotografické sekci Spolku výtvarných umělců Mánes. Do r. 1935

¹⁰⁵ Man Ray (1890 – 1976) – významný americký umělec. Představitel americké avantgardy 20. století. Průkopník nových metod ve fotografii, které podnítily vznik abstraktní fotografie a konceptuálního umění. http://cs.wikipedia.org/wiki/Man_Ray (28. 12. 2014)

¹⁰⁶ číslo 5, Fotografický obzor, ročník XLVI. (1936)

vyučoval fotografii v Bratislavě a pak na Státní grafické škole v Praze. Od r. 1944 nasazen jako pomocný dělník v družstvu DORKA.

V době působení Funkeho ve F.O., se stal časopis propagátorem nové fotografie.

Jeníček Jiří (1895 – 1963)

Člen redakční rady 1930 – 1933

Byl vojákem z povolání. Ve 20. letech 20. století působil na Slovensku, kde se zapojil do činnosti tamních KFA. Zároveň spolupracoval i se Svazem ČKFA a přispíval do časopisů. Na konci 20. let se vrátil do Prahy a začal se více angažovat v amatérské fotografii. Ve 40. letech odešel do penze a po smrti manželky přestal dokonce úplně fotografovat. Až v polovině 50. let 20. st. se k fotografii vrátil a stal se znovu jednou z nejvýznamnějších osobností tehdejší amatérské fotografie.

Byl velkým přívržencem nových směrů ve fotografii. Ve 30. letech 20. století se snažil o obnovu amatérské fotografie, která stále žila v tradici 20. let. Jeho význam plyne zejména z toho, že byl sám součástí amatérského světa fotografie oproti jiným kritikům tehdejší amatérské fotografie z řad umělecké avantgardy a publicistiky. Jeho kritika vedení tehdejší amatérské fotografie skončila až soudně nařízenou omluvou ze strany Svazu ČKFA. Díky těmto rozporům vystoupil z ČKFA v Praze a přesunul se do Vinohradského KFA. Na konci 30. let se začal také více zajímat o film. Režiroval několik krátkých filmů o armádě. Je autorem několika knih, např. Úvahy o fotografii (1948) a Fotografie jako zření světa a života (1948).

Kromě odborných článků do F.O. přispíval články zabývajícími se soudobou fotografií a směřováním amatérské fotografie.

Kožehuba Ladislav (1906 – 1957)

Člen redakční rady 1927 – 1931

Významný slovenský fotograf, který byl průkopníkem barevné fotografie na Slovensku. Vystudoval stavitelství na ČVUT v Praze. Od r. 1935 měl fotografický ateliér ve svém rodišti Likavce u Ružomberku, kde působil do r. 1939. Pak se přestěhoval do Bratislavy. Po změně režimu a znárodnění pracoval do r. 1950 jako asistent na VŠ technické v Bratislavě, kde přednášel techniku fotografie.

Byl členem ČKFA v Praze a od roku 1928 i správního výboru Svazu ČKFA. Patřil k čelním portrétním fotografům v Bratislavě a na Slovensku.

Do F.O. přispíval nejen odbornými články, ale zabýval se i kritikou.

Lauschmann Jan, Ing. Dr. (1901 – 1991)

Člen redakční rady 1923 – 1934

V roce 1924 obhájil dizertační práci na téma fotografické chemie na VŠ chemicko-technologické v Praze. Pracoval v továrně Neobrom¹⁰⁷ v Brně. Vypracoval se až na pozici technického ředitele. V roce 1949 se stal docentem na VUT v Brně a od roku 1951 působil na Vojenské akademii A. Zápotockého v Brně, kde byl jmenován v r. 1956 řádným profesorem. Později ještě působil na dalších vysokých školách.

Jeho nejaktivnější fotografická léta byla v 20. a 30. letech 20. století. V tomto období nejvíce publikovat a aktivně se podílel na dění v amatérské fotografii. Je autorem významného článku „Po proudu“ uveřejněného ve F.O. v r. 1928, ve kterém poukázal na význam soudobé moderní fotografie.

Jeho doménou byla zejména fotografie se sociálními motivy. Jeho články ve F.O. se nezabývaly pouze odbornou tematikou, ale věnoval se i problémům soudobé nejen amatérské fotografie.

Paďouk Rudolf, st. (1876 – 1957)

Působil jako úředník a později jako ředitel nemocenské pokladny v Čáslavi, kde v r. 1919 založil KFA v Čáslavi. V roce 1928 se přestěhoval do Olomouce. Byl členem kulturního spolku Havlíček a v r. 1918 členem revolučního národního výboru. V prvních letech po založení Svazu ČKFA působil v jeho výboru. Rozpoutal diskuzi na téma ušlechtilé tisky vs. moderní fotografie pomocí svého článku „Proti proudu“. Fotografoval zejména krajiny a památky.

¹⁰⁷Továrna Neobrom v Brně byla naší první továrnou na fotografické papíry a chemie. Výrobu zahájila v roce 1914, str. 111, Dějiny fotografie v obraze od nejstarších dob k dnešku, Rudolf Skopec, Orbis, Praha 1963.

Scholz Vladislav (1898 - 1989)

Člen redakční rady 1922 - 1929

Narodil se v Kyjevě na Ukrajině, ale od r. 1905 žil v Čechách. Studoval na ČVUT v Praze. V roce 1928 založil se svou manželkou fotografickou živnost. Členem ČKFA v Praze byl od r. 1916. Zejména po 1. světové válce se aktivně účastnil dění v klubu včetně členství ve výboru ČKFA v Praze.

6. Závěr

Primární cílem této práce bylo představit historii prvního českého fotografického časopisu pro fotografy amatéry. Fotografický obzor vycházel téměř 52 let a je tím nejdéle vycházejícím fotografickým časopisem na našem území. Jeho hlavním cílem bylo přinášet fotografům amatérům nové informace z oblasti fotografie, vzdělávat je, pomáhat jim a být jakousi spojnicí ve světě amatérské fotografie. To vše se časopisu vcelku dařilo. Zároveň F.O. působil jako orgán nejdříve Českého klubu fotografů amatérů v Praze a od roku 1930 Svazu československých klubů fotografů amatérů.

Fotografický obzor byl a zůstal odborným časopisem po celou dobu, co vycházel. Společenské události nechal proniknout na své stránky jen ve výjimečných případech a vždy se jednalo o události něčím významné, jako např. založení republiky, úmrtí T. G. Masaryka, události let 1938 a 1939.

S Fotografickým obzorem bylo spojeno mnoho významných osobností české fotografie, nejen z řad amatérských, ale i profesionálních. Za všechny bych jmenovala Františka Dvořáka, Františka Mrskoše, Karla Dvořáka, Augustina Škardu, Františka Drtikola, V.J. Bufku, Přemysla Koblice, Josefa Ehma či Jaromíra Funke. Nebála bych se tedy konstatovat, že F.O. byl předním českým fotografickým časopisem.

Tato práce je pouze dílčím příspěvkem k historii českého fotografického tisku a české amatérské fotografie. Na podrobnější zpracování čekají další fotografické časopisy, aby tak mohl vzniknout ucelený přehled fotografických periodik u nás a uzavřít tak jednu kapitolu nejen dějin amatérské fotografie, ale dějin fotografie vůbec. Svou pozornost by si zcela jistě zaslouhoval i poměr amatérských fotografů k profesionálům nebo jak amatéři vnímali sami sebe a jak propagovali svou věc směrem k veřejnosti. Je zjevné, že ještě existuje mnoho témat, kterým by mohla být věnována pozornost a posunula by bádání v oblasti amatérské fotografie dále.

Prameny

Fotografický obzor, ročník I. – LII. (1893 – 09/1944)

Rakouský tiskový zákon a zákon o řízení tiskovém č. 6 a 7/1863 ze 17. prosince 1862

Seznam použité literatury

České země v letech 1848 - 1918, Efmertová, Marcela C., Nakladatelství Libri, Praha 1998

Dějiny českých médií 20. století, Končelík, Jakub; Orság, Pavel; Večeřa Petr. Portál, Praha 2013

Dějiny fotografie, Hlaváč, Ludovít, Vydavatelství Osveta n. p, Martin 1987

Dějiny fotografie v obrazech od nejstarších dob k dnešku, Skopec, Rudolf, Orbis, Praha 1963

Encyklopedie českých a slovenských fotografů, Kolektiv autorů; Balajka, Petr, odp. redaktor, Asco, Praha 1993

Fotografie v českých zemích 1839 – 1999, Birgus, Vladmír; Scheufler Pavel, Grada Publishing, Praha 1999

Josef Sudek: Portréty, Edice Josef Sudek, redaktor Jan Šulc, Torst, Praha 2007

Lexikon české literatury, díl 2/I, H-J, Frost, Vladimír, ved. redaktor, Academia, Praha 1993

Lexikon české literatury, díl 3/II, P-Ř, Opelík, Jiří, ved. redaktor, Academia, Praha 2000

Malé dějiny československé 1867 - 1939, Kárník, Zdeněk, Dokořán, Praha 2008

Od minulosti k dnešku; Dějiny českých zemí, Rychlík, Jan; Penčev Vladimír, Vyšehrad, Praha 2013

Od sportu fotografického k umělecké fotografii, Mühldorf, Josef; Vrbová Pavla, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2010

Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918, Scheufler, Pavel, Akademie múzických umění, Praha 2013

Vznik, existence a zánik nejlepšího ilustrovaného týdeníku první a druhé Československé republiky a Protektorátu Čechy a Morava, Vilgus, Petr, Praha a Opava 2001

Internetové zdroje

<http://en.leica-camera.com/World-of-Leica/100-Years-of-Leica-Photography/Leica-100-years/Legendary-Leicas> (3. 12. 2014)

<http://www.scheufler.cz> (3. 12. 2014)

<http://opac.nm.cz:8080/authorities/49519;jsessionid=184A830CE8E954542ECE2C63A79D688E> (3. 12. 2014)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Duchoslav_Pan%C3%BDrek (3. 12. 2014)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Vojt%C4%9Bch_%C5%A0pillar_ (3. 12. 2014)

http://dml.cz/bitstream/handle/10338.dmlcz/122825/CasPestMatFys_071-1946-2_8.pdf (3. 12. 2014)

http://www.4oci.cz/vladimir-alois-novak-optik-a-predni-cesky-fyzik-za-1-republiky_4c188 (3. 12. 2014)

<http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/premysl-kobic---legendarni-postava-ceske-amaterske-fotografie-243974/tmplid-228> (3. 12. 2014)

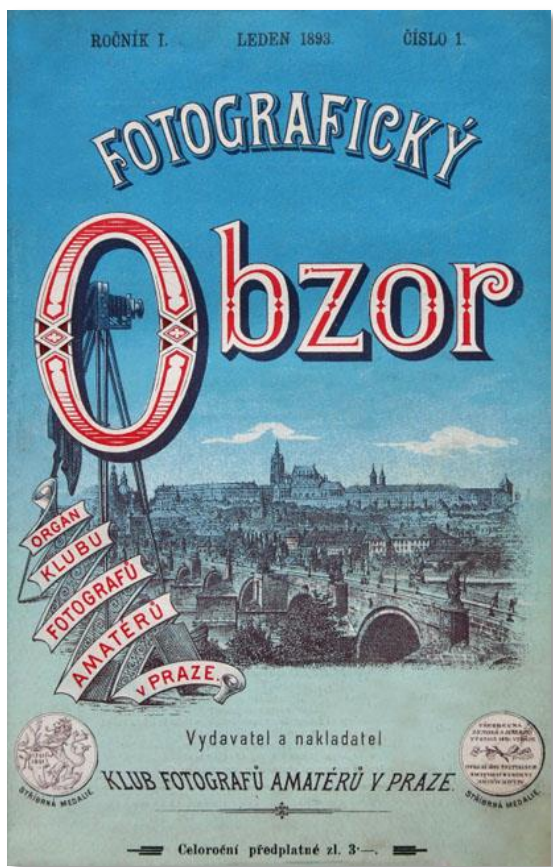
<http://smichov.blog.cz/0608> (3. 12. 2014)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Hannibal_Goodwin (3.12.2014)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Rodinal> (3. 12. 2014)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Man_Ray (28. 12. 2014)

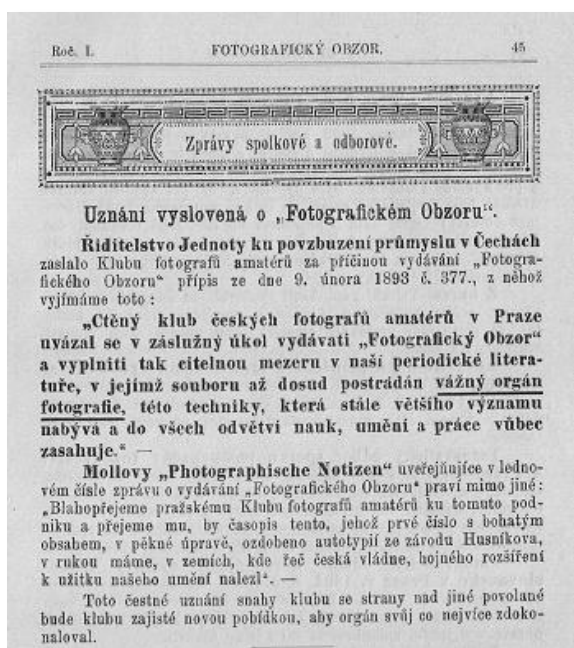
Přílohy

Obrázek 1

Titulní stránka historicky prvního čísla Fotografického obzoru z r. 1893.

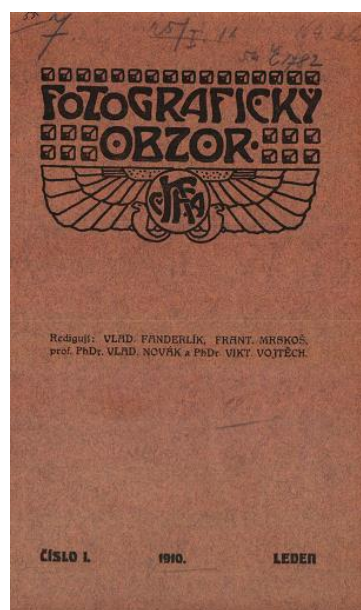
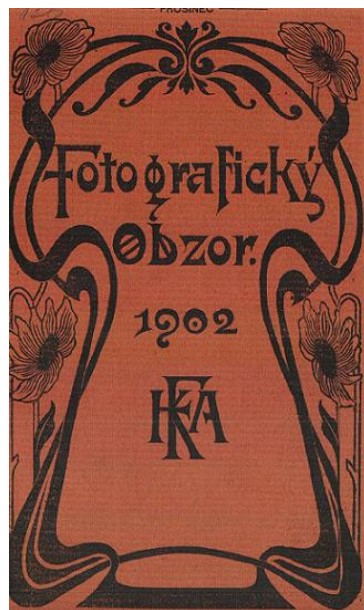
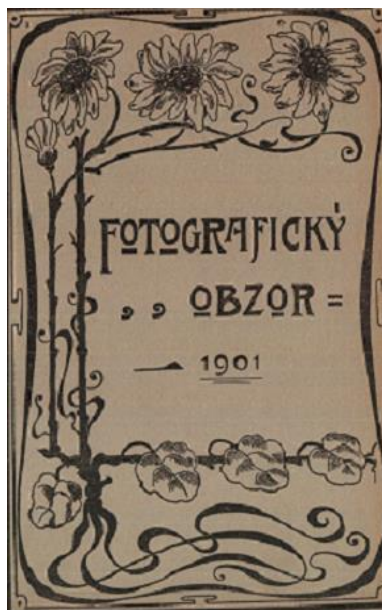
Od Sportu fotografického k umělecké fotografickému k umělecké fotografii

Obrázek 2

Výřez z časopisu Fotografický obzor, ročník č. 1. (1893), číslo 3.

K začátku vydávání fotografického časopisu obdržel KFA v Praze uznání od Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách. O novém časopisu byla zmínka i v lednovém čísle měsíčníku Photographische Notizen vydávaných A. Mollem ve Vídni.

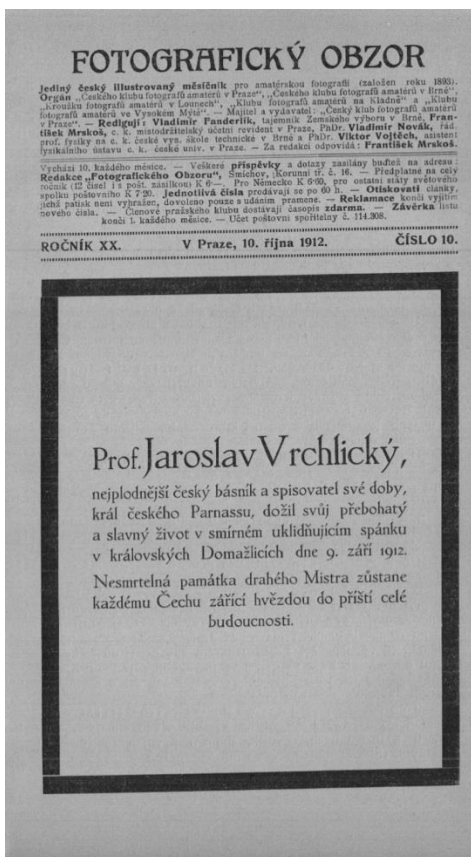

Obrázek 3
Příklady titulních stránek F.O. v letech 1900 – 1914
Zdroj: Fotografický obzor

Obrázek 4

V březnovém čísle XVI. ročníku (1908) otiskl F.O. informaci o úmrtí Svatopluka Čecha. V sedmém čísle otiskl F.O. vzpomínku fotoamatéra JUDr. Brejchy na setkání se Svatoplukem Čechem a Jaroslavem Vrchlickým, během něhož pořídil jejich společnou fotografii.

Obrázek 5

Říjnové číslo ročníku XX. (1912) přineslo informaci o úmrtí Jaroslava Vrchlického.

Obrázek 6

JUDr. Jaroslav Haasz, první redaktor
Fotografického obzoru

Zdroj: Od sportu fotografického
k umělecké fotografii

Obrázek 7

František Mrskoš, odpovědný
redaktor v letech 1910 - 1921

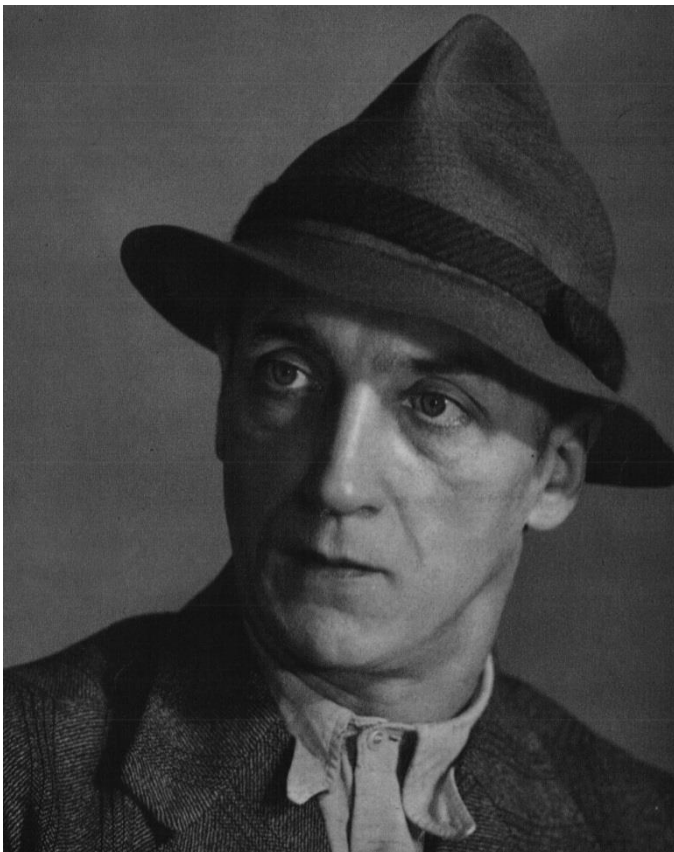
Zdroj: Výřez ze skupinové fotografie
z r. 1908, Od sportu fotografického
k umělecké fotografii

Obrázek 8

Augustin Škarda, odpovědný
redaktor v letech 1922 – 05/1936

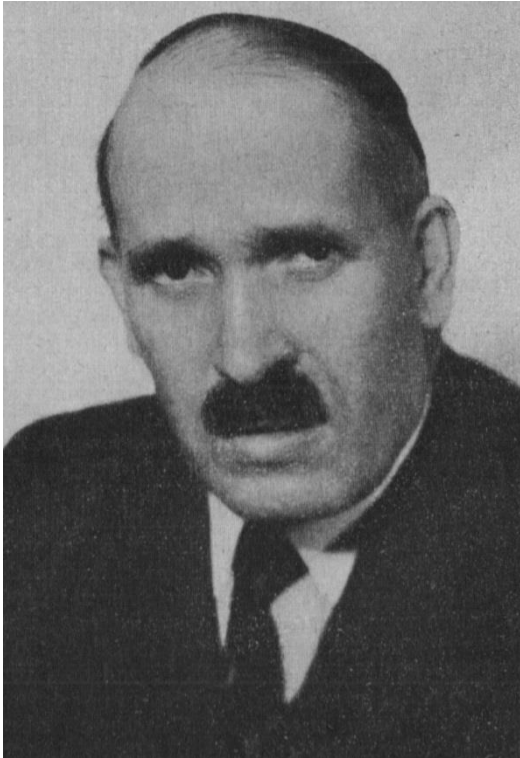
Zdroj: Fotografický obzor, ročník
XLV. (1937)

Obrázek 9

Ing. Přemysl Koblíček, odpovědný
redaktor v letech 06/1936 – 12/1936

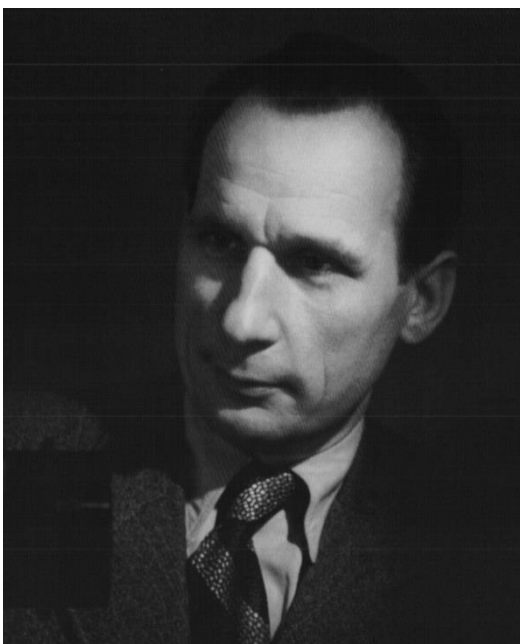
Zdroj: Fotografický obzor, ročník LI.
(1943)

Obrázek 10

František Oupický, odpovědný
redaktor v letech 01/1937 – 12/1938

Zdroj: Fotografický obzor, ročník
XLVIII. (1940)

Obrázek 11

Josef Ehm, redaktor v letech
01/1939 – 03/1941

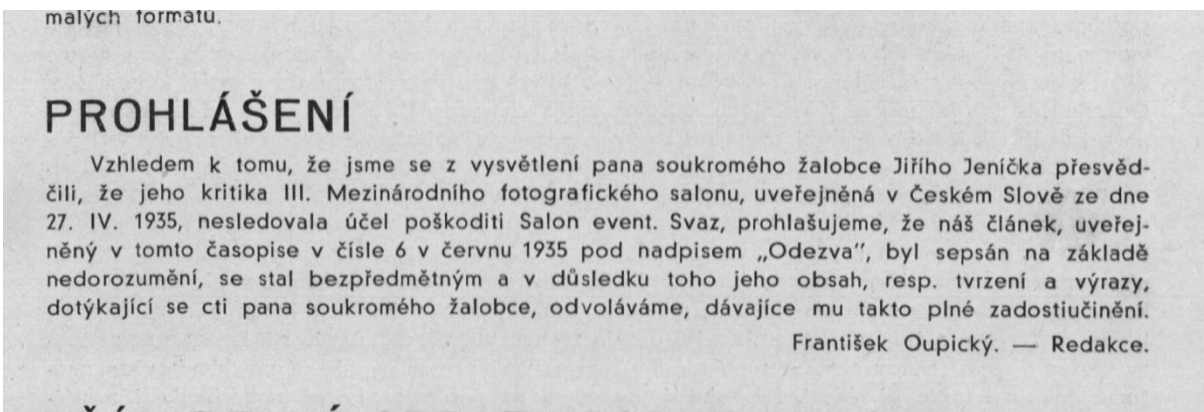
Zdroj: Josef Sudek, Portréty

Obrázek 12

Robert A. Šimon, redaktor v letech
04/1941 – 04/1943

Zdroj: Fotografický obzor, ročník
XLVIII. (1940)

Obrázek 13

Soudně nařízená veřejná omluva Jiřímu Jeníčkoví. Jiří Jeníček napsal kritiku III. mezinárodního fotografického salónu, proti ní se ohradila redakce F.O. .

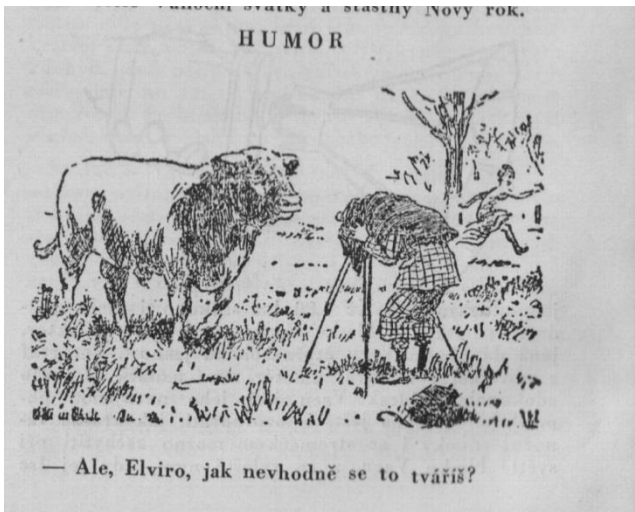
Zdroj: Fotografický obzor, ročník XLIV. (1936)

Obrázek 14 a 15

Humoristický koutek

Zdroj: Fotografický obzor, ročník XXXVIII. (1930)

Obrázek 16

Příklad nového formátu v roce 1935. Tato struktura vydržela pouze rok.

Zdroj: Fotografický obzor, ročník XLIII. (1935)

hydrochinové přestává element „tvrdě“ pracující, t. j. hydrochinon, působit při snížené teplotě mnohem dříve než měkčejí pracující metol. Jak tedy vznikla teorie o tvrdé práci studené vývojky? Prostě z toho snad dobře míněného pozorování, že když se vyvolává studenou vývojkou na stejný práh zčernání (tedy na stejnou citlivost a stejné množství detailů ve stínech), jako u vývojky teplé, je sensimetrická zkouška (a teoreticky tedy i negativ) gradace u vývojky studené. Toho se však dosahuje jen značným prodloužením vyvolávací doby; že však v praxi v 99% nikdo takto nevyolává, zůstává nepovšimnuto.

Ještě nápadnější nesouhlas s teorií „tvrdého“ vyvolávání studené vývojky se objeví u vyvolávacích papírů, ať již při kopírování nebo při zvětšování. Protože zde je ve směru přeluxposice každý neomezeným pánelem a ochoten vyvolávat zvětšeninu na př. 10 minut, jak by k dosažení nevyšší gradace papíru potřeboval, tudíž se prostě papír exponuje „aby to brzy ležlo“, a výsledkem je obraz buď šedivý, když jsme s obrazem utkali do ustalovače právě „včas“, aby světla zůstala čistými, anebo obraz se zvláštní odpudivou „zašmouranou“ gradací ve světlech a polostínech, vyvolávali-li jsme tak dlouho, až obraz byl ve stínech sytý.

Proto pozor na „tvrdé“ pracující studenou vývojkou!

DR. ING. KAREL SMIROUS
FOTOGRAFIE V PŘIROZENÝCH BARVÁCH NA NOVÝCH FILMECH

Ažkoli v dosažení co největší citlivosti fotografického materiálu se výrobci předstihují, peče citlivost rastrových desek a filmů pro fotografie v přirozených barvách zůstala až do poslední doby stejně nízká jako před více než 25 léty. Lumiérový autochromy, které od jara r. 1933 se přestaly vyrábět, byly sice z jara r. 1931 nahrazeny

Hosté: ing. Pata (Prostějov), Schůzka o 19. hod. I. zapsalovatel Douda a přečetl zápis minulá schůze, jenž schválen. K zápisu uvádí starosta, že expozice Svazu, vypravené do jihofotografických měst, obsahovaly 200 obrazů, vybraných z 294 zaslaných prací. K návrhu starostovu upraven definitivně řád o udělování svazových medailí, právě polizovaných, a prvními medailkami vyznamenání k návrhu jednatele Vojného a red. Škardý ing. Zych a dr. Růžička (New York) za své životní dílo na poli naší fotografie. — Ze správy jednatele Vojného: v uplynulém měsíci vyměněna korespondence o různých zájmech se 17 klubů. Kulná Hora hodlá zřídit státní expozici k propagaci amatérské fotografie i žádá o obrazový materiál. Přerov pořádá výstavu od 6. do 21. 1. 1935 a činí návrh na čestné uznání svazová, totiž přání má Znojmo. Svaz drogistů v ČR

děkuje Svazu, že se připojil k jejich memorandu za novelisaci zákona o zřemeslnění veřejné fotografie. Dále bylo korespondováno se Slovenským občanským svazem a s p. Hrazdírou v Ivanči (Jugoslávii). Nový klub se zakládá v Bohumíně. — Ze správy úředního řízení: Křídlo o svazích. Je svazový příjem v listopadu byl poměrně zvýšen, jelikož kluby reagovaly na vyvolávání. Přes to však činí klubové nedoplatky téměř 5000 Kčl. Ústní podává dále přehled hospodářství F. O. a nové ročenky. Starosta tu přednesl některé podrobné dodatky. Redaktor Ekorda ve své zprávě podává m. j. též vysvětlení, že vydání ročenky se poněkud opozdilo proto, že loho vyžadovali zájem bezvadné reprodukce. — Mapa: Zelenka uvádí ve své písemné zprávě, že obě mapy dosud kulhá. K návrhu starostovu usneseno, aby okruh se upravil podle stavu, jaký má být ke dni 12. XII. 34.

Správce okružních sbírek obrazových knih Oupický oznamuje, že jen jeden okruh má zřízení. — Poté se starosta rozhovořil podrobně o přípravných pracích k III. Setonu, jež byly právě skončeny. — Volné návrhy: K návrhu red. Škardý zvolena redakční rada svazového orgánu. Usneseno sledovali v písemném styku s p. Hrazdírou v Ivanči (Jugoslávii) zájem o vydávání tamního fotografického časopisu. — Konec schůze v 21.20 hodin. — Přítomní schůze v sobotu 5. I. r. o 18. hod. v Zavelově restaurantu na Wilsonově náměstí (Napoleonský salonek, vchod restaurace III. tř.) Hosté: členové klubů ve Svazu sdružených, vítání; rače se však legitimováni.

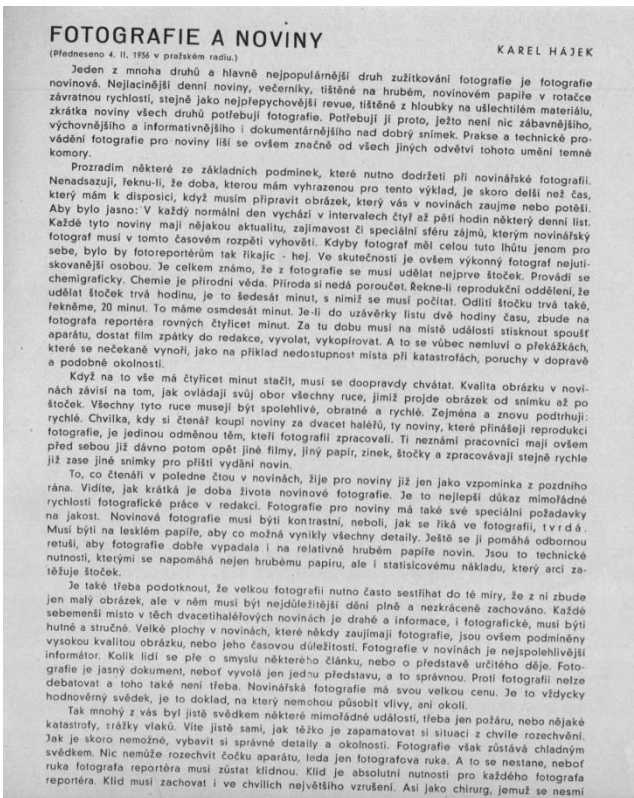
K jubileu Svazu
(15. výročí jeho založení 8. prosince 1924) blahopřál KFA v Plzni sředěním dopisem a KFA v Lomu u Mostu pozdravovým telegramem.

Pocta
Na výroční valné hromadě KFA v Čes. Valonicích 6. XII. 34 byl starosta Svazu ing. Jaroslav Krupka zvolen jednomyslně čestným členem klubu.

Kluby jubilanti
Také letos vzpomene několik našich klubů významného výročí svého založení. Stejně jako v loňském roce, které oslaví 30 let svého trvání, po něm Tábor (25 let), dále Kulná Hora a Strakonice (15 let), po nich desetiletí jubilanti Lom u Mostu, Sušice a Zlonice; řadu jubilačních uzevtrají pak kluby, založené před 5 lety. Jsou to: Hraní Branná, Holice v Podkrk., Kostelec n. Ohl., N. Paka, Šumpark, Třebouchovice p. Oreb. a Žilina. Doufáme, že všechny tyto kluby přidrží ke svým oslavám jistě také uspořádání výstavy členských prací, aby tak podnítily u svého členstva nadšení pro další činnost.

Nový mapový okruh
Dotle nové mapy Svaz přidrží sboru recenzentů, nacez každá mapa s úplným recenze a s pokyny, upravujícími oběh, vrátí se mateřskému klubu; odtud pak nastoupí svůj okruh, což bude asi 1. III. 1 r.

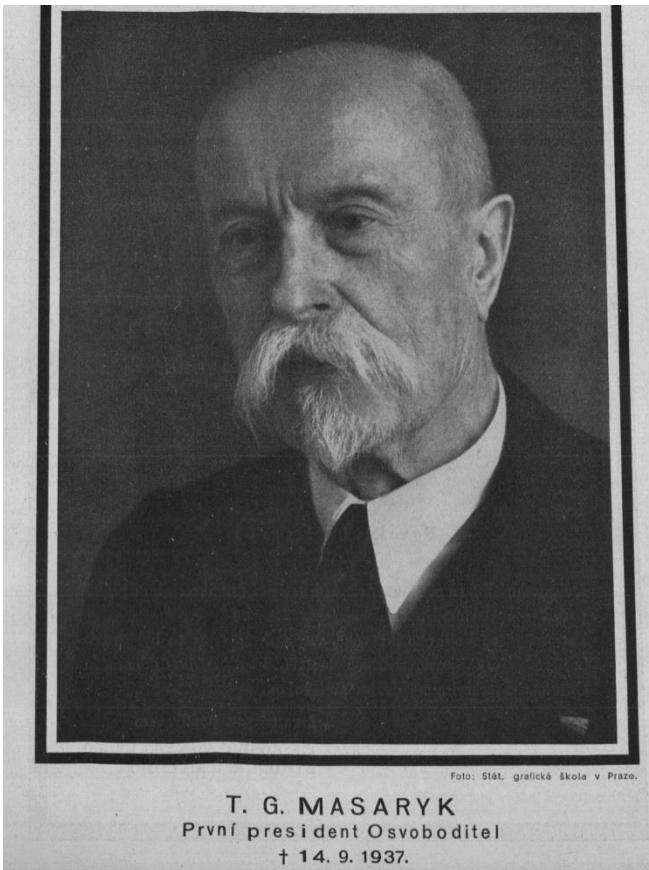
Sbírký obrazových knih
Svazu došly tyto ročenky: D. deutsche Lichtbild 1935, Schweizer Photo-Jahrbuch 1935, Photofreund Jahrbuch 1935, Album, III. Internationale Kunstphotographische Ausstellung in Lucern 1934, Deutscher Kamera Almanach 1935, Photo 1935 (Paris). Přibude dalších osm a „Meine Erfahrungen mit Leica“. Bude tedy možno vypraviti na počátku roku postupně III. až čtyři další okruhy. 15. ledna bude

Obrázek 17

Příklad původního formátu.

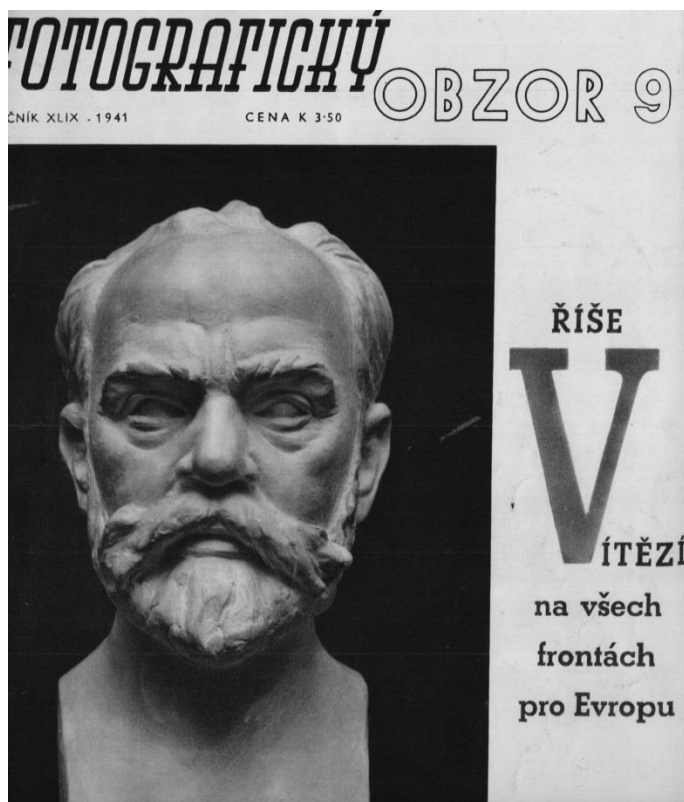
Zdroj: Fotografický obzor, ročník XLIV. (1936)

Obrázek 18

Oznámení o úmrtí T. G. Masaryka

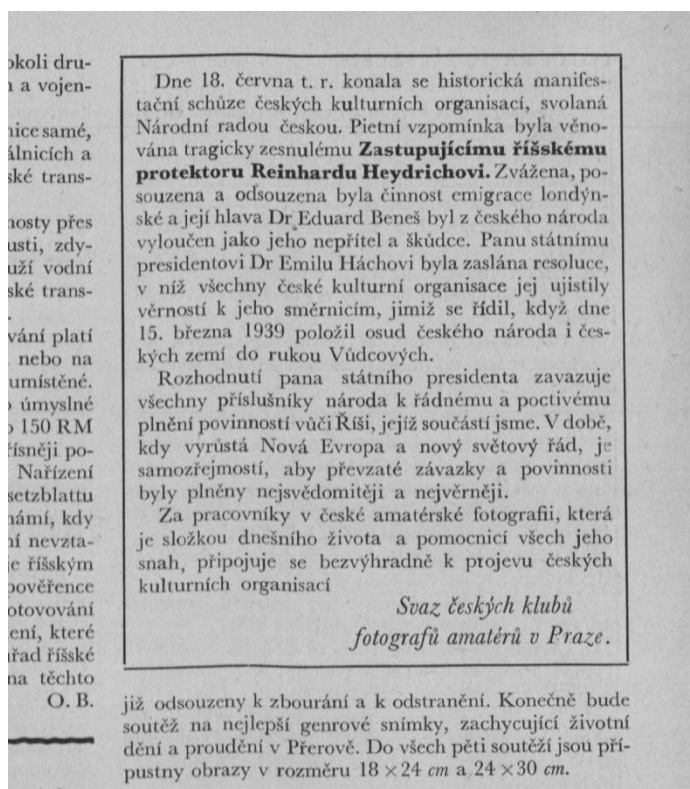
Zdroj: Fotografický obzor, ročník XLV. (1937)

Obrázek 19

Propagandistický slogan na titulní straně F.O.

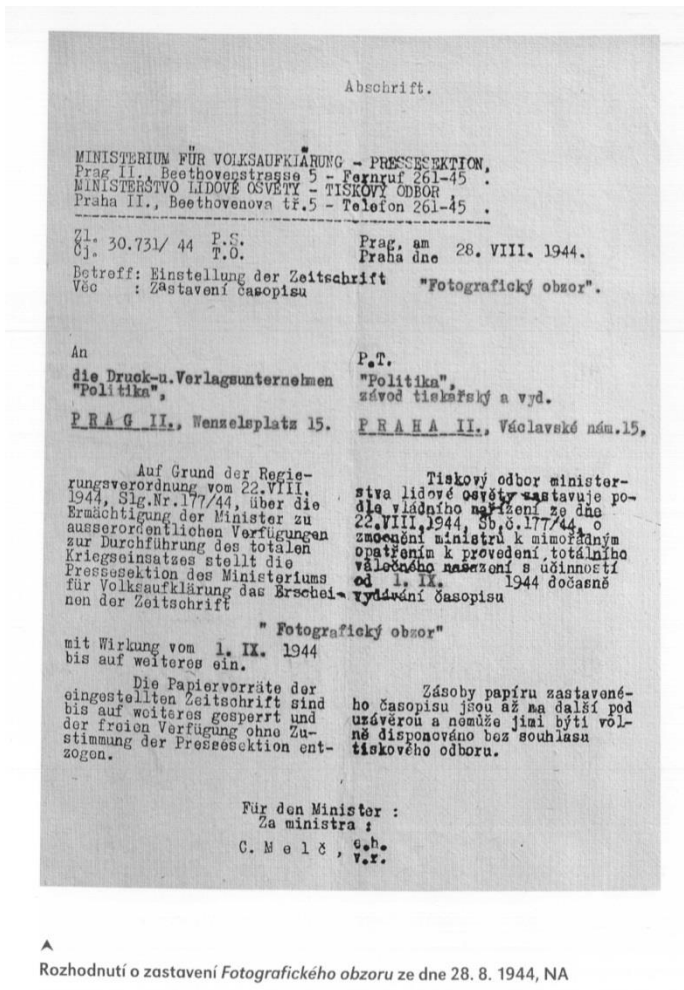
Zdroj: Fotografický obzor, ročník XLIX. (1941)

Obrázek 20

Oznámení o pietní vzpomínce na říšského protektora Reinharda Heydricha

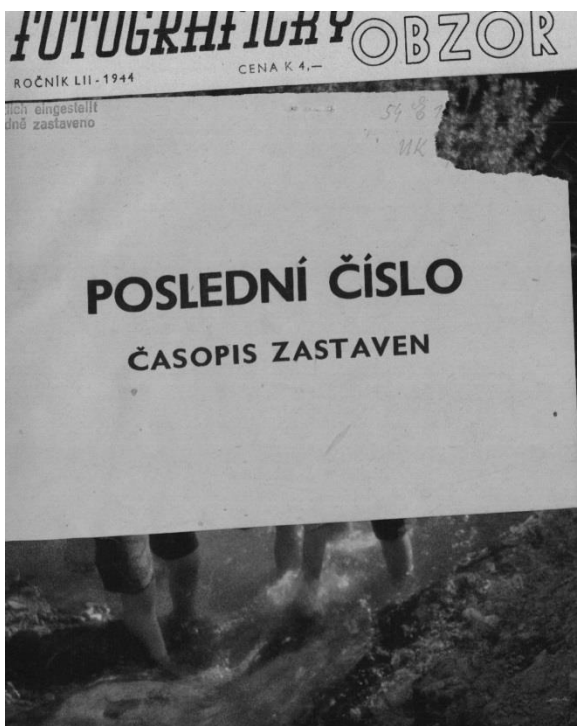
Zdroj: Fotografický obzor, ročník L. (1942)

Obrázek 21

Rozhodnutí o zastavení vydávání F.O.

Zdroj: Od sportu fotografického k umělecké fotografii; původně Národní archiv

Obrázek 22

Titulní strana poslední čísla F.O.

Zdroj: Fotografický obzor, ročník LII. (1944)